

RODZAJ (1075) *sb m*

o jasne; w *N* i *A* *sg* a *pochylone* (w tym 4 r. błędne znakowanie), w pozostałych przypadkach jasne (w tym 19 r. błędne znakowanie).

sg N rodzaj (355). ◇ *G* rodzaju (354). ◇ *D* rodzajowi (41), rodzaju (3), [rodzaj(e)wi]; -owi : -u *OpecŻyw* (2:1), *MiechGlab* (1:1), *BielKron* (1:1). ◇ *A* rodzaj (121). ◇ *I* rodzajem (38); -em (4), -(e)m (34). ◇ *L* rodzaju (56). ◇ *V* rodzaju (7). ◇ *pl N* rodzaje (23), rodzajowie (1) *OpecŻyw* [w znaczu 4.a.]. ◇ *G* rodzajów (46); -ów (3), -(o)w (43). ◇ *D* rodzaj(o)m (2). ◇ *A* rodzaje (14). ◇ *I* rodzajmi (4). ◇ *L* rodzaj(o)ch (4) *Murm* (2), *BielKron*, *BudBib*, rodzajach (3) *MiechGlab*, *Leop*, *KwiatKsiąż*; ~ -ach (1), -(a)ch (2). ◇ *V* rodzajowie (2) *RejPs*, *BudBib* [w znaczu 4.a.], rodzaje (1) *KochPs*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (cztery z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w.*

1. Zbiór jednostek posiadających pewną ilość cech wspólnych odróżniających je od innych, gatunek (często w funkcji *coll.* = jednostki tego gatunku) (487) :

a. W przyrodzie żywej; *genus Murm*, *HistAl*, *Vulg*, *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *gens Miech*, *Vulg*, *Mącz*, *Modrz*, *JanStat* (449) : Wífelki rodzaj obraca fye ku fwe mu przyrodzenyu. *March*¹ A3v [idem] *March*³ V2; Człowyek fám dothąd rofcye aż vrofcye y wyęcye yuż rość nye będzie/ inlfé rodzaje thez wteyże myerze fą gdy kwitną albo źrzenyeyą *GliczKsiąż* O2v; *BielKron* 295v; *Mącz* 143c, 144b; Oná [miłość boża] [...] / náturę fpáfabia kthemu/ iż wypuľczá wľzytko s fiebie/ y záchowuie káždy rodzaj w iftności fwoiey *GórnDworz* Mm6v; *GórnRozm* N.

rodzaj czego (1): y pięć teź ieft rodzaio w rzeczy żywiących/ Iako fą Ludzie/ bydło czworonogie/ robacztwo, ptaczy/ ryby. *KłosaAlg* A3.

rodzaj czyj [*G pron*] (2): trzodá/ ma páłterzá/ nie s poľrodku fiebie nieme źwirzę/ ále człowieká/ ktorego rodzaj dáleko wyľfzy ieft/ niź tych/ ktore on páfie. *GórnDworz* Gg2; Dla złości ludzkiej/ [...] wľzelką rzecz żywiącą/ zoľtáwiwľzy tylko rodzaj iey/ Bog wodą zátopił. *PowodPr* 11.

W konstrukcji w funkcji orzecznika: »[jakiego] rodzaju« (2): [kuropatwa o kurach:] Bom ia rodzaiu innego/ A málo k nim podobnego. *BierEz* I. Cf »wyszszego rodzaju«.

Wyrażenia: »wszytek rodzaj żywy« (1): gdcye oná wodá [...] / wľzytek rodzaj żywy potopiłá/ krom Noego fám o fme go á tych źwirzát s ptaki co były w okręcie. *BielKron* 5v.

»rodzaj (jest) wyszszy« [w tym: wyszszego rodzaju (1)] = *człowiek wobec zwierząt* [szyk 1:1] (2): Otoż chocia ten [król wybrany spośród poddanych] nie będzie wyľfzego rodzaiu/ niź ieft rodzaj człowieczy/ iákoś w.m. o krolu pfczoł powiedział/ iedná k máiac on do przyrodzenia dobrego fwego tę pomoc/ dobre wychowanie/ [...] ftanie fie fpřawiedliwym [...] y dobrotliwym *GórnDworz* Gg4, Gg2.

Szereg: »rodzaj i natura« (1): iż rzecz podobna fobie podobną rodzi [...]. Ryby ryby/ bydło bydło/ ludzie teź ludzi/ á nie rzecz od rodzaiu y od nátury fwey przeciwną *CzechEp* 293.

a. O ludziach; *generatio Vulg* (169) : *GroicPorz* gg2; *genus giganteum* in *Bibliis*, *Rodzay ftolimański*/ *obrzimski*. *Mącz* 145c; *HistRzym* 6; *SkarŻyw* A5v.

rodzaj czyj (1): Naprzod im to dać raczył [Bóg Noemu i jego potomkom]/ áby ziemie rodzaj ich nápełnił/ á národzili fług y chwálcow Bogu *SkarŻyw* 271.

W konstrukcji w funkcji przydawki: »z rodzaju [czyjogo]« (1): Święci z rodzaju nálezego/ teraz w duńczách/ á o zmartwychwftaniu teź y w cielech będą ániołom rowni. *WujNT* 278.

Wyrażenie: »(wszy(s)tek, a. wszyciek, a. *wszen, a. każdy) rodzaj ludzki (a. ludny), człowieczy, ludzi, ludu« = (wszyscy) ludzie; (każdy) człowiek; *genus humanum* *Miech, Mącz, Modrz, JanStat*; (omne) *genus hominum* *Vulg, Mącz, Cn; omnis generatio* *Vulg* [*szyk* 115:25] (115:23:1:1): *OpecŻyw* 1, 5v, 7, 8v, 9, 9v, 184; pamyątay [*Maryjo*] yfz czyą bog vybral od uyekow yzbyfz byla matka naczyfthfcha a ludzkyego rodzaju yednaczka *PatKaz I* 18, 4, 15; oto y pofzwyączzona [*jest Maryja*] yełcze w yey nyebythnofczy [*tj. gdy jeszcze nie istniała*] aby byla godna ofyerouacz bogu oczczu czyalo fyna [...] porodzywfzy gy za rodzaj ludzy *PatKaz II* 39; yfz przełz nyą chczał ukazacz [*tj. Bóg przez Maryję*] łwe mylosyerdzye łzwyatu, to yełt rodzajouy ludzkyemu *PatKaz II* 48v, 37v, 39v, 71v; *TarDuch* B3, D3; *FalZioł* V 50v, 51 [2 r.]; *MiechGlab* 36; Ale wiedzcie iż pan bog telko iełt w rodzaju ludu łprawiedliwego (á nie w was) ktorzy radę vbogiego chcieliłcie zełfomocić *WróbŻołt* 13/6, 70/18, aa4v; *MurzHist* R; *KromRozm II* b2v, i3 [2 r.], p4; *KromRozm III* B; Pan á łtworzyciel náłz chce tho mieć łam po rodzaju ludzkim/ áby ieden drugiego ná dobre zápomagał *GliczKsiąż* A2v, E2v, F7, G2v, Ov, P2; *KrowObr* 97v, [2 r.], 98v [3 r.], 99, 109v [2 r.], 113; y [*Bóg*] vczyłnił z iednego człowieká/ wfzyłtek rodzaj ludzki/ áby miełfkáli po wfzyłtkiey źiemi *Leop Act* 17/26; *BielKron* 5v *margin*, 23v; A piłma wielki iełt zawždy pożytek y ku wfzyłtkiemu żywotowi/ y ku kazdemu rodzaioy ludzkiemu *KwiatKsiąż* I; *Mącz* 97c, 135d, 143c [2 r.]; *SarnUzn* E8v, F4; *GórnDworz* Gg4, Ll8v; [*Jezus w Ogrójcu bał się męki*] gdy łie modlił Bogu Oycu zá wfzythek rodzaj człowieczy. *HistRzym* 90, 6, [39]v, 40, 75 [2 r.], 76 (12); [*małżeństwo*] ná początku łwiátá ku rozmnoźeniu ludzkiego rodzaju iełt wfławiono *KuczbKat* 255, 35, 115; *KochMon* 33; [*Kalwin uczy*] Ze Bog ofobliwie rodzaj ludzki łtworzył ná wieczne potępienie y zátráccenie. *WujJud* 217v, 63, 116v; *KarnNap* F3; wfzytcy rodzenie náłze przywłafzczamy iednym á tymźe rodzaju ludzkiego pirwfzym rodzicom *ModrzBaz* 56v; *KochOdpr* B2v; Przy ktorego národzeniu [*Noego*] Lámech oćiec iego poznał duchem S. y prorockim/ iłz miał być nowym oycem rodzaju ludzkiego. *SkarŻyw* 269, 68, 132, 172, 208, 399; *KochPieś* 46; *ArtKanc* F6v; *KochWr* 23, [2 r.], 24; O Pánie IEzu Chryłte/ łtworzycielu łwiátá/ y nápráwićielu rodzaju ludzkiego *LatHar* 291, 207; [*apostoł okazuje*] że łię żaden ná Bogá łłufznie łkárzyć nie moźe/ iż z gliny rodzaju ludzkiego niektore odrzuca *WujNT* 556, 300, *Act* 17/26; té rzeczy które ku pożytkowi y záchowániu towarzýłtwá ludzkiego rodzaju bywáia/ potrzebiuá dłuģiey pámięci *SarnStat* 1210, 4, 1085; *SiebRozmyśl* Ev, E2v, G2v; *SkarKaz* 119b; *GosłCast* 45; [*Ciebie* [*Maryjo*] gwiazdzie morłkų [...] przyrownawałŷ/ znamyęnųycz thwoyę dołtoynołcz wiłłokų/ ktorųz myłala wziącz od pana Boga ku pociełze wfziłtkie[(gi)]mu rodzajewy lyudzkiemu *ArgWykład* 38/123].

~ *W porównaniu* (1): NIéma łwiát nic trwáłęgo: á to bárzo grzeczy/ łáki liłcia/ łáki iełt rodzaj y człowieczy. *KochFrag* 15.

Zwrot: »odkupić, wyzwolić, wybawić rodzaj ludzki (a. człowieczy); zbawienie, odkupienie, wybawienie rodzaju ludzkiego (a. człowieczego)« [*szyk zmienny*] (4:3:2;7:2:1): *BierRaj* 18v; O krolu niebiełki/ [...] dla tego ráczyles łie na ten łwiat narodzitz/ aby [...] człowieczy rodzáy odkupil/ ij náłs vpád naprawil *OpecŻyw* 101, 1, [79], 139v, 145v, 149; *PatKaz II* 24; Thy iełthes panie ktorys nieprzijiaciela twego dijabła zwiciężył/ y wfzythekes rodzaj ludzki z iego moczy wyzwolił *TarDuch*

D2v, B2v, C6; *WróbŻółt* C4, L6v, aa3v; *KrowObr* 178v; *HistRzym* 40, 127v; *WujJud* 26; A profzę cię/ przez taką wielką łąkę/ która z boku twęgo naświetlégo wypłynęła [...] ná zbawienie rodzaju ludzkiego *SiebRozmyśl* Ev.

Wyrażenia: »nieprzyjaciel rodzaju ludzkiego« = *szatan* (4): *GliczKsiqz* K8; Nie chce tego Pan Bog/ aby [...] tá [...] ofiárá/ którą on nam ná pámiątkę swoię ośtawił/ była kiedy gánioná y płowána: ále tego chce Szátan/ nieprzyjaciel rodzaju ludzkiego *WujJud* 231; *SkarŻyw* 69, 189.

»odkupiciel rodzaju ludzkiego« (3): *PatKaz II* 53; A gdy Mártyrius [*niosąc trędownatego*] wdrzwi wchodzić miał/ on wrzeczy trędownaty [...] taką fię dał widzieć/ iż poznać mógł że to był odkupiciel rodzaju ludzkiego⁶⁰/ Bog y człowiek Chryftus Iezus *SkarŻyw* 101; *SiebRozmyśl* B2.

»pokolenie człowieczego rodzaju« = *jako człowiek* (1): ta panna [...] przy wlany duŕze wczyało rozumney była półzwyączona bo jako rychło przeŕz pokolenye człouyeczego rodzaju uŕzła na łzwyath, była [...] doŕkonale dobroczą cznoth oŕzwyeczona *PatKaz III* 96.

»stworzenie rodzaju ludzkiego« = *człowiek* (1): Kthory [*Pan nad pany*] łobie ŕtworzenie rodzaju ludzkiego iákoby oblubienicę namileyŕzą ołobliwym przywileiem miłości przyłączył *HistRzym* 101v.

»stworzyciel rodzaju ludzkiego« (3): *OpecŻyw kt*; *PatKaz II* 53; O Moy namilŕzy Pánie Iezu Kryŕte/ [...] ŕtworzycielu y odkupicielu rodzaju ludzkiego *SiebRozmyśl* B2.

»upad(ek) rodzaju ludzkiego; rodzaj ludzki upadły« (4;1): *WróbŻółt* aa3; [*św. Paweł*] Rzymyánom vpád á nyedoŕtátek wŕlyŕtkyego rodzáyu ludzkyego wyczytáyąc/ dobrodzyeyŕtwo Kryŕtułowe okázuye *KromRozm II* ev; [*jednak*] nyezányechał Bog z nyewymownego miłofyerdzya ŕwego rodzay ludzki vpádły łąką ŕwą ŕwyetą náwyedzác *KromRozm III* B3v; *SkarŻyw* 2; [*Turczyn tak rozumie*] aby dla tego ná ŕwiećie bydź miałá wiárá [*tj. zaufanie*]/ przymiérze/ y przyŕięgá/ iŕeby ich ón ná zgubę/ ná vpadek/ y ná nieŕczęŕćie rodzaju ludzkiego/ źle vzywác miał. *OrzJan* 104.

»zbawiciel rodzaju ludzkiego« (2): Zywot pana Iezu kriŕta ŕtworzyciela ij zbawiciela rodzaju ludŕkiego *OpecŻyw kt* [*idem*] 1.

»nad zwyczaj, nie obyczajem rodzaju ludzkiego« = *inaczej niż ludzie* (1:1): O nayczyŕzeczyey yeŕt poczátá dzyeuycza Marya wzyuoczye łzwyátey anny nad zwyczaj rodzaju ludzkyego abouyem zadny grzech nyedotknał ŕyá yey w yey poczáczyu *PatKaz II* 79v; *RejPos* 303v. ~

αα. *Płeć, osobniki męskie lub żeńskie, o ludziach: kobiety lub mężczyźni; sexus Mącz, Calep* (23) : Sexus. Płeć/ Pokolenie/ Pogłowie/ Rodzay. *Mącz* [390]c; *SkarŻyw* 242; Sexus – Rodzai rozni miedzi łamczem a łamiczą. *Calep* 976b.

rodzaj czyj [*w tym: pron poss* (3), *G pron* (1)] (4): gdyż [*węgorz*] nie ma roznoŕci w ŕwogim rodzáyu: ani płeć męzka ani niewieŕcia w nich moŕe być poznana *FalZioł* IV 29d; *BielKron* 297; [*Matka Polska błogławi swe córki*] By wálz rodzay ná źiemie y w niebie był ŕwięty *BielSat* H2v; Czynyá takowe ŕchadzki [*z białemi głowami dla tańca*] nietylko ŕonáci/ ále teŕ y bezŕeńcy/ ktorziby żadnego towarzyŕtwá niemieli mieć z pogłowieiem nie ŕwego rodzáyu *ModrzBaz* 54.

Wyrażenia: »męski, mężczyźni rodzaj; męskiego, męzczyźniego rodzaju« [*szyk* 5:2] (3:1;2:1): Mowił Pan Bog do Moizełzá/ rzekąc: Poŕwięć mi wŕzelkie pirworodŕtwo/ taką z ludzi iákó z dobytká/ ábowiem moia iefť wŕzelka pirworodnoŕć męzczyźniego rodzáyu *BielKron* 30v, 39, 318v; Sexus

virilis, Męska płec. Męskie pogłowie. Męski rodzaj. *Mącz* [390]d; *WierKróc* B; *SkarŻyw* 242; iż iuż tylko męłkięgo rodzaju potomkowie fynowie rodzeni/ [...] dziedzictwo poięgac mąią *SarnStat* 1030.

»obojga rodzaju; obadwa rodzaje« = *kobiety i mężczyźni* (2;1): ábowiem wiele ludu Egipfkiego oboygá rodzaiu z nimi [z *synami Izraelowymi*] wyłzlo y obrociło [się] na Zydowfką wiare *BielKron* 30v, 42; [Kalwin] boi fię podobno áby [Bóg w Trójcy] nie był iákie^m miefzánce^m z obudwu rodziów zlepiiony/ to ielt z chłopá y niewiáfty/ (bo Bog ielt imię mężczyzny/ á Troyca ielt imię niewiáfty) *GrzegRóżn* I2.

»żeński, niewieści, dziewcy rodzaj« [szyk 5:1] (3:2:1): *PatKaz* III 89; Potym też tá Krolowa Sabá vftáwiła y dziewcy rodzaj obrzázowác *BielKron* 462, 462; Sexus muliebris, Niewieścia płec Niewieście pogłowie. Rodzay niewieści. *Mącz* [390]d; ále tho mąią práwo [Tatarowie]/ ktory co pierwey póftrzeli z łuku to iego/ [...] thákiez żeńfki Rodzay bierze. *BielSpr* 68; *BielSjem* 5.

β. *O zwierzętach; species PolAnt* [w tym: *czego* (99)] (159) :PSow rodzaj czworaki ielt/ iedni zwierzeta lefne fledzą j gimuią/ Drudzy ptaki telko, Drudzi bydła á trzodi bronią, á drudzy domu ftrzegá á panu pochlebią *FalZioł* IV 6b; iż Zaiącz iednego księzycza będzie fámczem/ á drugie^{go} fámiczą/ przeto też gich rodzaj ielt barzo płodny. *FalZioł* IV 11d, IV 17c, 20d, 21a [2 r.], 24c [2 r.]; Nálezi thám grob Nina krolá Afyryyskiego y Perskiego [...] ná ktorym było wryty rozgi y kwiecie rozmáite/ ptaki też s kóždego rodziáiu fpráwione *HistAl* F6v; [Aleksander zapragnął] áby mógł dofiádz głębokófcí morskiej/ á tam áby ogládał rozmáithe rodziáie ryb y morskich dziwow. *HistAl* M5, Hv, H2, I7v, M3; oto ia przepufzczę ná cię y ná dwor twoy/ ná lud twoy/ [...] wfšeláki rodzaj much *Leop Ex* 8/21 [przekład tego samego tekstu *BielKron* 29v]; *BielKron* 29v, 269; Miscellum columbarum genus vocat Varro quod non aggreste est, nec domesticum, sed utroque temperatum, Gołębie áni dzikie áni fwoyskie/ ale z obudwu rodziów zmiefzáne. *Mącz* 224a, 144b; *SienLek* Xxx3; *KuczbKat* 20; ále tych drapieźnych [zwierząt] nie płodny vczynił rodzaj [Epimeteusz wg mitu]/ á tych zásię rochmánnych [tj. łagodnych] bárzo płodny dla tego/ żeby rodzaj drapieźny wyieść ich nie mógł. *GórnrOzm* Nv, N, Nv [2 r.].

rodzaj czyj [w tym: *G pron i sb* (17), *pron poss* (14)] (31): *OpecŻyw* 193; Thrudno go [felchusa] zabić/ [...] bo ielt barzo moczne zwierzę y okrutne/ nie telko na inłzy rodzaj: ale y na fwoy *FalZioł* IV 35c; *GlabGad* H7. Cf Wyrażenie przyimkowe.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy gatunku zwierzęcia [w tym: *ptaszy* (2), *rybi* (2), *kozi* (1), *orli* (1), *świni* (1); *rodzaj + przymiotnik* (5), *przymiotnik + rodzaj* (2)] (7): [lewo do zwierząt] Aczkołwiek wam rodzaj świni/ Zda fie niłzy niłzi iny *BierEz* S2; *OpecŻyw* 193; Kóždy rodzaj ribi ma fwoie miefłcze na ktorem fie lepiej chowa *FalZioł* IV 30a; *Caprigenus*, Kóży rodzaj. *Mącz* 34b, 333d; *KochPs* 156; A oto ná cię iego [młodego orła] włzytek rodzaj ptálzy Y polné vćiekáią ftádá *KochJez* A2.

W formule objaśnień słownikowych [w tym: *niejaki* (68), *jakiś* (1)] (75): *Aspis*. Rodzay węzów máłtych á wielmi yadowitych. *Mącz* [18]a; *Cenchris*, genus accipitris, Rodzay nieyáki Yáftrębów. Latine *Tinunculus*. *Mącz* 46d; *Cerastes*, Rodzay nieyáki węzów s rołzkámi. *Mącz* 48b; *Mulio etiam*, Nieyáki rodzaj much álbo Bąków. *Mącz* 236d; *Vitulus item marinus*, Nieyáki rodzaj morskich ryb alias

Phoce. *Mącz* 500b, 32d, 34a, 51c, 62c, 65c (73); Cordyla – Rodzaj małych ribek morskich. *Calep* 260a; Strix – Rodzaj jakis łowie podobni. *Calep* 1011a.

W konstrukcjach w funkcji przydawki lub orzecznika:

~ »rodzaju [jakiego, czego]« (8): *LubPs* Yv; Nie dopuściż bydłęciu twemu/ aby sie schodziło z bydłęciem inego a roznego rodzaju *Leop Lev* 19/19; *BibRadz Lev* 19/19; *BielKron* 36v; *GórnDworz* Gg2; Potym y wody okraślił y nápełnił/ tworcá wżego/ [...] y náczynił w nich wielorybow y ryb/ rodzajów y łmákow rozmaitych *SkarŻyw* 259; *GórnRozm* Nv; [*Dworzanin chwali gospodarowanie Józefa:*] Pomiiam okwitość ról [...] / liczbę stad niemáłych [...] Wżego rodzaju bydłá/ y dobytków ciżby *GosłCast* 17.

»z [jakiego] rodzaju« (10): *FalZioł* IV 34c; Z tey ziemie [z *Norwegii*] rybá idzie do Niemiec z rodzaju ołłow morskich/ [...] zowá tę rybę Niemcy Stokfkyż *BielKron* 293, 457; Otus, Nieyaki ptak z rodzaju łów podobno lelek. *Mącz* 271c; Pygargus [...] / też nieyáki ptak z rodzaju orlego. *Mącz* 333d, 23c, 66a, 408a; *BudBib Gen* 6/20; Zálię podobne iest krolestwo niebiełkie niewodowi zápułzczonemu w morze/ á z káżdego rodzaju ryb zgromadzáięcemu. *WujNT Matth* 13/47. ~

Wyrażenia: »rodzaj bydłęcy, bydłat« (1:1): Włzeláki rodzaj bydłat [*Animam omnis animalis*] okrył wierzch ziemie/ w ktorá káżda się rzecz wroci. *BibRadz Eccli* 16/29; A śmierć nie próżnowáła/ iednáko morzęcy Okrutna wieki ludzkie y rodzaj bydłęcy. *KochPs* 117.

»zwierzęcy rodzaj« (1): De animalium generibus. Von den geschlechten der thier. O Zwyrzęcých rodzajoch. *Murm* 37.

Wyrażenie przyimkowe: »wedle (a. według) rodzaju [czyjego]« = *in specie, ad a. secundum speciem* *PolAnt*; *generatim Cn* (28): A przetoż stworzył Bog wieloryby wielkie/ y wżytko stworzenie żywe ruchájące się/ ktore wody hoynie zrodziły wedle rodzaju ich. Y wżytko ptáństwo łkrzydłáste/ káżde wedle rodzaju łwego *BibRadz Gen* 1/21; Włzelkie zwierzę/ włzelki gad włzelkie ptáństwo/ y wżytko co się ruchu ná ziemi/ wedle rodzajów łwych/ wyłzło z oney Archy. *BibRadz Gen* 8/18, *Gen* 1/24 [2 r.], 25 [3 r.], 6/20 [3 r.], 7/14 [4 r.]; *BielKron* 5v; *BudBib Gen* 1/21, [2 r.], 6/20 [3 r.], *Lev* 11/14, 15, 16 (12).

γ. *O roślinach [w tym: czego (88)] (106)* : De arboribus. Von den beumen. O rodzaju drzewá rozlicznego. *Mymer*¹ 20; *SMolnik*/ iesth dwoy rodzaj iego/ ieden iest przedługowaty á drugi okrągły *FalZioł* I 9d; á łá dwa rodzaie ćwikły/ iedna iest biała á druga czarna *FalZioł* I 19d; iest dwoiaki rodzaj blufzczów/ [...] ieden iest łamiecz á drugi łamicza *FalZioł* I 48c; Miedzy łiedmiá rodzaiem thego ziela namoczniefze iesth *Caricias FalZioł* I 146d; Włzytki rodzaie tego ziela *Titimallu* mleko s łiebie wypułzcza *FalZioł* I 146d, I 37a [3 r.], d, 45c, 55d, 56c (22).

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy gatunku rośliny [w tym: cedrowy (1), cierniowy (1), makowy (1), rokitowy (1), wiśni (1); rodzaj + przymiotnik (4), przymiotnik + rodzaj (1)] (5): Káżdy rodzaj Makowy iesth podobny łobie w łiciu/ iedno iże w kwieciu ma roznoć *FalZioł* I 104a, I 68c; Ten [*Lukullus*] też napirwey rodzaj wiśni do Włoch przynioł z *Azyey*. *BielKron* 121; *Siler*, Drzewo z rodzaju rokitowego. *Mącz* 393b, 299a.

W formule objaśnień słownikowych [w tym: niejaki (57), niektory (1)] (62): tak też tym za wielką chwałę bywa poczytano/ ktorzy [...] dobrymi się przetię łtali/ náłliaduiąc w tey mierze niektorego

rodzaju yabłek/ które pod łzkaradną a grubą łuszczyną rołkołzny łmak zachowywayą. *KwiatKsiąż* B3v; Cactus, Rodzay nieyáki oftu. Leśny ofet. *Mącz* 28d; Melones, Nieyáki rodzaj korbów/ máłony zwánych *Mącz* 214d; Mustace, Rodzay drzewá Laurowego. *Mącz* 238d; Ruscum, vel ruscus, Iełt nieyáki rodzaj chróftu kończífte liście máyąc z którego miotły we włołzech czinią. *Mącz* 362b; Zea. Nieyáki rodzaj żytá/ Dunkel korn po niemiecku. *Mącz* 512c, 23a, d, 28a, 31a, 32b (61).

W konstrukcjach w funkcji przydawki lub orzecznika:

~ »[jakiego, którego] rodzaju« (6): [*Michał z Służewa nie spalił gumna*] Tho yesth sboza roznego rodzajv Tho yesth zytha yączmyenyv owschv grochv prosscha Thatharky y szyana *ZapWar* 1531 nr 2540; COltus ielth ziele ale fie w polłzczę nierodzy á ielth troiakiego rodzaju *FalZioł* I 35c; Ielth też rozmagitego rodzaju tho ziele *FalZioł* I 153c, I 115b; Sarcocolla, Gumi z nieyákiego rodzaju drzewá z Perliey. *Mącz* 368c; Podle rzeki z obu łtron vrołtą drzewá owocowe káždego rodzaju *RejAp* 188.

~ »z [jakiego] rodzaju« (3): Ielth drugie ziele łtego też rodzaju ktore nazywaią dłoń boża *FalZioł* I 127b; Picea, genus pini, Drzewo z cedrowego rodzaju. *Mącz* 299a, 393b. ~

Wyrażenie: »wszelki (a. wszytek) rodzaj« (3): *FalZioł* V 106v; Z Hifzpániey do Fránciey kupcy wożą włytki rzeczy iedwabne/ włytek rodzaj korzenia/ kámienie drogie y perły *BielKron* 278v; [*Ziemia wszystkiego dostarcza*] łtąd trawá obfita Bydłu ku pożywieniu: łtąd źiołá ógrodné/ Y włytki rodzaj zboża *KochPs* 155.

Wyrażenie przyimkowe: »wedle rodzaju« (6):

~ *Wyrażenie:* »wedle rodzaju swego« = *in specie sua, speciei suae PolAnt* (6): Rzekł tedy Bog: Niech zrodzi źiemiá źiele wydawáiące nálienie: y drzewo rodzajne owoc podáiące wedle rodzaju łwego/ [...]: y ták fie łtáło. *BibRadz Gen* 1/11, *Gen* 1/12 [2 r.]; *BudBib Gen* 1/11, 12 [2 r.]. ~

Przen (1) :

W konstrukcji w funkcji orzecznika: »z [czego] rodzaju« (1): Zaprawdę musi ten [człowiek] być, z rodzaju iákichśi Grzybow: włyłtek w głowę wrołł *CiekPotr* 66.

[*Niektóre użycia znaczeń 1.a.β. oraz 1.a.γ. być może powinny znaleźć się wznacz. 2.*]

b. *W przyrodzie nieożywionej [w tym: czego (27)] (36) :*

a. *O minerałach, zwłaszcza o kamieniach szlachetnych (a także o cennych substancjach organicznych używanych do wyrobu ozdób, jak koral lub perła); genus HistAl [w tym: czego (19)] (27) :* KAmienia tego [ametystu] ielth rodzajow pięć/ á z nich naleplzy ielth kthori fie w Indij rodzi/ maiąc barwę cżyrowną/ zmiełzaną z rożaną y z Fijołkową barwą. *FalZioł* IV 48a; CElonites/ albo Celontes [tzw. kamień indyjski albo żółwi kamień, używany do celów czarnoksięskich]. Niekthorzy powiedaią iż iego troiaki rodzaj ielth, ten bywa wyięth z wielkiego żółwiu *FalZioł* IV 50c; KAmienia te^{go} [chryzolit] ielth ieden rodzaj przezrzyłty, złothey barwy maiąc w łobie nieiakie paláiące íłkri *FalZioł* IV 51a; KOralow dwoiaki ielth rodzaj, cżirwony y biały. *FalZioł* IV 51d; Ielth theż rodzaj Magnełow/ kthori ciało człowiecze k łobie ciągnie. *FalZioł* IV 56a, IV 46d, 50c [3 r.], 51b, 51d, 59a (13); Potym theż kazał koronę złotą łpráwić ze włyłtkich rodzaju kámienia niewymownie kółztownych *HistAl* M8.

W połączeniu z przymiotnikiem odrzeczownikowym (1): PŁini^{us} powiada: iż marmorowy rodzaje y barwy: barzo trudno wyliczyć albo wypowiedzieć gdy gich ielth barzo wiele *FalZioł* IV 56c.

W formule objaśnień słownikowych [w tym: niejaki (6)] (7): Murrha. Nieyáki rodzaj pięknego á hłńącego fie kámieniá z którego kubki czynią. *Mącz* 238b, 275c, 368c, d, 391c, 458c; Asbestinum – Rodzai lnu [tj. włókna mineralnego] ktori, nie moze biczłpalony. *Calep* 101a.

W konstrukcjach w funkcji przydawki:

~ »[jakiego] rodzaju« (3): Włzakofz nie wżytki ty kamienie [tj. marmury] bywaią z naleziony thelko na mieftczoch fkalnych/ ale też [...] w ziemi: barzo kofztowne⁸⁰ rodzaui, Iako fą Lacedemonifkie zielone *FalZioł* IV 56c. Cf *Wyrażenia*.

»z rodzaju [czego]« (1): KAmień [alabaster] iefth z rodzaui marmurow *FalZioł* IV 47c. ~

Wyrażenia: »rozmaite rodzaje; rozmaitego rodzaju« (1;1): Moczy thych kamieni [tj. agatów]/ według ich rozmagitych rodzauiow albo ofob: odmieniaią fie *FalZioł* IV 47a; Potym Alonfus náwrocił fie do Hifzpaniey nábrawłzy wielkość Pereł rozmaitego rodzaui/ tákiez Kámienia/ y wiele inych rzeczy. *BielKron* 444.

»wszelkiego rodzaju« (1): á fciány iego [majestatu, tj. tronu] s Topazioná/ á po wżytkich ftopniach było kofztowne bárzo kámienie wżelkiego rodzaui położone [erant preciosi lapides cuiusque generis inserti] *HistAl* M7v.

β. *O materialnych wytworach działania ludzkiego; genus Murm [w tym: czego (8)] (9) :* Aczłkolwiek broń rodzaj/ iako y fżat zawzdy zwyczaj odmienia. Awłzakofz [...] *KwiatKsiąż* O2.

W formule objaśnień słownikowych (6): Lanatus, Wełniłty. [...] Vites lanatae Nieyáki rodzaj winá/ ná których [!] fie białe pńtrócińki yákoby wełná vkázuyą. *Mącz* 183c, 95c, 108b, 152a, 270b, 332c.

Wyrażenia: »rozmaite rodzaje« (1): De Cibi generibus. Von mancherley hande fpeifen. O Rozmáytých Rodzáyoch pokármu. *Murm* 157.

»wszelki rodzaj« (1): [Maurowie] ięli bić Krześcijány/ z łukow ftrzeláli/ y wżelki rodzaj zbroie ná nas otworzyli *BielKron* 454.

c. *O chorobach [czego] (2) :* á wżákoż ich [wrzodów] dwoy rodzaj iefł/ iż ieden iefł ciekaący/ á drugi fuchy *SienLek* 130v.

W formule objaśnień słownikowych (1): ulcus dolosum et vix sanabile, Nieyáki rodzaj fwirzbu nieuleczonego. *Mącz* 28c.

2. *Typ wyróżniający się jakąś cechą od innych w obrębie tego samego gatunku; odmiana, kategoria; genus PolAnt, Mącz, Modrz, Vulg, Cn (64) :* Genus etiam, Nieyáki rodzaj/ Ze yełt nieyáka rzecz/ álbo obyczay. *Mącz* 143c; *KochMRot* C.

W konstrukcji w funkcji przydawki lub orzecznika: »[jakiego] rodzaju« (4): Multigenus, Rozmáyitego rodzáyu. *Mącz* 236c, 143c; Heterogenius – Roznego rodzaui. *Calep* 480b. Cf *Wyrażenie*.

Wyrażenie: »jednego [= tego samego] rodzaju« (1): Parabola. Latine collatio, Podobieństwo/ przypowieść/ przyrownanie tych rzeczy które nie fą yednego rzdzáyu [!]. *Mącz* 276d.

a. *O ludziach (21) :* *KrowObr* 120; Czwartý rodzaj [szalonych] iuz też fą oni wżetecznicy/ [...] Co ich ono fżaleństwo iáwnie wżyłcy znáią *RejWiz* 78; Somniculosum genus mancipiorum, Ołpáły á leniwy rodzaj ludzki yełt słudzy. *Mącz* 402a; Przez chleb okrągły mamy rozumieć kroleństwo niebiełkie/ ktore miáło być rozdzielne ná troj rodzaj ludzki/ wedle ich zaflug/ iednym więcey drugim mniej. *HistRzym* 97v, 3v, 97v [2 r.]; iż w tey Ewányeliey s. czworáki rodzaj ludzi Pan Kriřtus

nam przed oczy przekłádác raczy *RejPos* 62; ále *Socrates* dwoy rodzaj ludzi [tj. *filozofów i królów*] złączył/ ktory iáko iest ná ziemi napřednieyŝy/ [...] ták żaden z nich w ŝwem wrzędzie niemoże lię dobrze popifác/ okrom ofobliwey pomocy Bożey. *ModrzBaz* 129; Ale Bog ich [tj. *ubogich*] pociefzyciel/ będzie lię ná was tego mŝcił/ co temu ten rodzaj mił. *ArtKanc* Q5v; ZŁODZIEIE zás/ byŝ wiedział/ roznego ŝá y ci Cechu; rodzáiem/ ŝkółá/ ŝpráwá rozmáiici. *KlonWor* 5, 9.

rodzaj kogo (7): było teŝ tam [w *ogrodzie*] dofytz ptakow trzyŝcy ŝpyewaiących ktorzy przewyŝŝzali wŝytky rodzaje vwefelaiących gędzcow piŝtzkow *HistJóz* B3v; *Est genus hominum, qui esse primos se omnium rerum volunt, Nec sunt tamen* [...]. To iest/ Iest rodzaj ludzi/ ktorzi chcá áby ie przednieyŝymi w káżdey rzeczy miano/ á nieŝá *ModrzBaz* 39v, 89; *SkarKaz* 484b; Opifánie y rozdźielenie złodzieyŝtwá/ iáko wiele rodzáiow złodziei. *KlonWor* 3, 3, 36.

W konstrukcji w funkcji przydawki: »[którego] rodzaju« (1): Izali/ dla Bogá/ tá ŝpráwá nie iest tákowa/ ktora dwu Rzeczypoŝpolitych potrzebuie/ dla tych dwoygá rodzáiú ludzi [tj. *prostego stanu i szlachty*]? *ModrzBaz* 71.

Wyrażenie: »wszytek rodzaj« (1): *Dixerunt in corde suo cognatio eorum* [...]. Ten wŝytek rodzaj ŝły ŝpołem myŝlił w ŝerczu ŝwoim rzekáč/ zagubim ná ŝwiecie wŝythki dni ŝwięte. *Wróbŝoŝt* 73/8.

b. O zwierzętach (1) :

W konstrukcji w funkcji przydawki: »[jakiego] rodzaju« (1): [w *Laponii* ŝá] leŝne ofŝy ále dziwnego rodzáiú/ iest iáko Iełń z rogámi wielkimi/ koŝmáty iáko Lew do połowice/ grube á miáŝŝŝe. *BielKron* 293v.

c. O złych duchach [zawsze przekłád tego samego tekstu: *Matth* 17/21[20], *Mar* 9/29[28]] (4) : *BibRadz* *Matth* 17/21[20]; Ten rodzaj [złych duchów] żadnym ŝpoŝobem wyniŝć nie moŝe/ iedno zá modlitwá y poŝtem. *WujNT* *Mar* 9/29[28], *Matth* 17/21[20].

rodzaj kogo (1): iáko ŝám Pan Kryŝtus othym mowi. Iz then rodzaj Szátánow nie wynidzie/ iedno przes modlitwę y poŝt. *KrowObr* 121.

d. O abstraktach [w tym: *czego* (24)] (31) : á gdy [cesarz] był ná óci v Krolá w Lutecyey/ żadnego rodzáiú wefela thám nieopuŝzczono *BielKron* 217v; Abowiem gdyŝ tylko ŝá dwa rodzaje náŝego ŝywotá. *KwiatKŝiŝ* F4v; A takeŝmy [...] ten krotki o naukach/ y o dowćipach y tych obudwu rodzaiach [*nauk, tj. wyzwolonych i praktycznych*] opis vczynili *KwiatKŝiŝ* K3, F, F3, G2v, Iv [2 r.], I2 (13); y [Platon] równáiac ten troiáki Rodzay Rzeczypoŝpolitéy między ŝobá/ nayduie być nayleŝŝá Rzeczypoŝpolitá Króleŝtwo nád iné *OrzQuin* O2v; *BudNT przedm* b4v; Moc bowiem turecka/ ŝámá przez ŝię iest táká/ iz liczbá nie trzebá iéy lekce ŝobie powaŝác/ ále z rodzáiú nietrzebá ŝie iéy náŝbyt bać/ która [...] ŝtráŝna [...]: ále ŝámá przezŝię iest bárzo wátłá/ y pełna wŝyŝtkiégo zlégo. *OrzJan* 34; Trzeci rodzaj przemyŝłu [tj. *działania oszustá*] podobien do Ryŝiá. [...] Ryŝ nákrapiáná ŝkorá falŝ y zdrádeŝ znáčzy. *KlonWor* **, **.

Wyrażenia: »kaŝdy rodzaj« = *omne genus* *Modrz* (3): tedy nam [umiejętnoŝć uczenia ŝię] ku kaŝdemu rodzaiowi nauk drogę łatwie otwiera. *KwiatKŝiŝ* I, I2; Ktora to chęć [*górowania nad innymi*] taka iest w káżdem ŝwem rodzáiú/ iz kto lię pod moc iey poddá/ ten [...] muŝi zewŝŝád v poŝpolitego cŝłowieká ŝlawę ŝobie iednáć *ModrzBaz* 56v.

»tego rodzaju« = *taki* (3): A nieodftrzelayącz fię namniey od tegoż rodzaju podobienftw/ ten przykład [...] przytacząmy *KwiatKsiąż* B2; Tegoż też ieft rodzaju/ paranie fię około łowow/ ptakow ſidlenia/ y ryb łowienia *KwiatKsiąż* P2; Popędliwość towarzyszką ieft Gniewowi/ [...] máiąc w łobie popędliwe wrzafki/ zazdrość/ nienawiść/ y infze tego rodzaíu fprawy. *RejPosWstaw* [110³]v.

»wszytek, wszelaki rodzaj« (3:2): *LubPs* T6v; A w tym wŷyftkim rodzaíu rzeczy/ ktore ku rycerŷkim czwiczeniom należą/ maŷ twoie właŷciwe ftarfze/ ktorych maŷ [...] naŷadować *KwiatKsiąż* P, A2, O2v; A do tego trzeba wziąć nałog dobrze czynić káždemu/ bo ztąd wŷelákíe cnot rodzaíe roftą [*inde enim virtutum genera emanare*]. *ModrzBaz* 5v.

Szereg: »rodzaj a obyczaj« (1): *Aliud genus vitae delegit, Infzy rodzaj á obyczaj/ to yeft/ ftan żywotá łobie obrał. Mącz* 143c.

e. *gram. (lat.) O rzeczownikach (najczęściej będących nazwami zwierząt), które nie określają płci osobników* (1) : *Promiscuus, Zmieŷány/ [...] Genus promiscuum apud Grammaticos vocatur quo sub una terminatione utrumque sexum significat, Rodzay w którym nie rozeznąć fámice od fámćá. Mącz* 224b.

3. Rozmnażanie i sprawy z nim związane; płodność (6) : [*Bóg*] kazał im teŷ wprowadzić [*do arki*] [...] / káżdego zwierzęciá y ptáftwá po parze/ dla rodzaíu áby nieginęły *SkarŻyw* 270.

rodzaj czyj (2): Y rofkazał [*Pan Bóg*] ziołom/ y drzewom/ áby náfienie ná záchowanie y rodzaj fwoy wiecznie wypuŷcały [*!*]. *SkarŻyw* 259; Polŷkie wćiŷnienie chłopkow ieft tákowe: iż dnia y nocy wolnych od robot á wćiŷku nie máiąc/ w rodzaíu fwym práwie vftawa: y ftąd we wŷiach więcey puŷtek niŷ fnadź oŷiáđłoŷci. *PowodPr* 71.

Wyrażenie: »rodzaj cielesny« [*szyk 2:1*] (3): *SkarJedn* 48; bo niegodziło fię rodzaíem cielesnym wzakonie duchownym Apoŷtołom y potomkom ich báwić *SkarŻyw* 493, 241.

a. [*Rodzenie, poród*: Ieŷt teŷ zwyczaj koŷcielny/ iż fię biaległowy po rodzaíu z dźiateczkami wywodzą/ idąć do koŷcioła y modlitwy káplánŷkiej *SkarKaz* 524b (*Linde*).]

4. Grupa osób połączonych jakimiś związkami natury społecznej; generatio *PolAnt, Vulg; gens Calep* (352) : *MurzNT Matth* 17/16; Tedy Iezus odpowiedáiąc/ rzekł/ O rodzaíu niewierny/ y przewrotny/ y pokiŷ będę z wámi? y pokiŷ was będę ćierpiał? *BibRadz Matth* 17/17[16]; *Gentilitius*, Co ku któremu rodzaýowi oŷobliwie naleŷi. *Mącz* 144b; *Gens – Rodzay*, pokolenie, dom. *Calep* 451b; *WujNT Matth* 17/17[16]; (*marg*) Herezyi mátká niepoŷtuŷeńftwo/ oćiec odŷtępfstwo y pychá. (–) Iákoŷ [*heretycy*] tę náturę heretycká z rodzaíem wziętá odmienić mogą? *SkarKazSej* 687a.

rodzaj kogo (2): Ale ij do dzifieyŷŷego dnia krzeŷcianow [...] ij ijmie ij rodzaý trwá. *OpecŻywList* C2v; [*Klasztory ŷq*] fzkola naboŷeńftwá y cnot pokory Chryŷtuŷowej/ rodzaj czyŷty ŷług Boŷych *SkarŻyw* 463.

Wyrażenie: »jednego [= *tego samego*] rodzaju« = *gentilis Mącz, Calep; genticus Calep* (3): *Mącz* 144b; *Genticus – Iednego rodzaíu. Calep* 452a, 452a.

Szeregi: »miono i rodzaj« (1): *Gentiles, Qui ex eadem gente sunt, quique idem nomen habent, etiamsi cognomina habeant diversa – Iednego miona y rodzaíu. Calep* 452a.

»rodzaj i pokolenie« (1): *Gentilis, Który yeŷt yednego rodzaýu y pokolenia. Mącz* 144b.

α. *O ludziach obłudnych (zwłaszcza o faryzeuszach)* (11) :

Wyrażenia: »rodzaj jaszczorczy« = *genimina a. progenies viperarum Vulg* [szyk 5:1] (6): Ian święty zowie ie rodzaiem Yałczorczym *SeklKat Q2; BibRadz *2v*; Wężowie/ rodzaiu iáłczorczy; iakoż wćieczećie przed ładem potępienia? *WujNT Matth 23/33, s. 10 marg, Matth 12/34, Luc 3/7*.

»rodzaj zły (a. złośny, a. złośliwy)« = *generatio mala PolAnt, Vulg* (5): A łam pan Chriftus zowie ie rodzaiem złym czudzoloznym. *SeklKat Q2; [Jezus] poczał mowić/ Rodzai ténto ieftći złośny/ Znami e ni [errata zmienia: znamienia] się domagá MurzNT Luc 11/29 [idem WujNT (2)]; KrowObr C2v; WujNT Matth 12/39, 16/4*.

a. *Lud, naród, plemię; natio BartBydg, Mącz, Cn; genus Miech, Vulg, Cn; gens PolAnt, Mącz, Calep* ((64)): *PatKaz III 108; BartBydg 95b; BielŻyw 159; WróbŻołt 94/10; Mołkwá [tj. Księstwo Moskiewskie]/ nie od rodzaiu ieft rzeczona tym przezwiłkiem/ ále od Rzeki y miáłtá/ ktore z dawná zowá Mołkwá. BielKron 427; Natio. Rodzay/ pokolenie/ też lud którey kráiyiny álbo krolewłtwá/ zwáłzczá który yełt yednego yęzyku. Mącz 241c; Wyznáváć będe tobie miedzy narody Pánie/ przypiewáć będe tobie miedzy rodzaiymi. BudBib Ps 56/10; kthory [Władysław Jagiełło] ácz był s Pogańkiego rodzaiu wzięty k temu Tyran/ á wždy iáko był pożyteczny Koronie/ o tym ná łwym mieyfcu łtoiy. MycPrz II C2v; Calep 452a.*

rodzaj czyj [zawsze: pron poss] (5): Potym Abrám rzékl [*w niebie do Maryi*]. Blogołlawiona bądz ty przez ktorá blogołlawieńłtwo rodzaiu mému ieft obietzáno. *OpecŻyw 184v, 185; MiechGlab 40; BielKron 30; Ubi gentis cunabula nostrae, Gdzie łie poczina náłz rodzay. Mącz 72a.*

W połączeniu z nazwą ludu lub przymiotnikiem od nazwy [w tym: ai (13), G sb (6); rodzaj + przydawka (16), przydawka + rodzaj (3)] (19): Zamek Mankup [...] thenże Carz moczą wziáwłzy, dwu brathow rodzaiu Gotłkiego zabił. *MiechGlab 72, nlb 25, 1, 64, 68, 70, 73, 76; CEfarz Antonius rzeczony Pius/ z rodzaiu Hiłzpanow/ rad pokoy miłował á był miłofierny BielKron 149v, 13, 261v, 452v; HistRzym 135v; [Litwa] Nie iednego Narodu ma Obywátełe [!]/ [...] Ma Ruł/ Mołkwę/ Prułzaki/ Mázury/ Tátary/ Przeto rodzay zágináł/ ten Litewłki łtáry. BielSat G3v; SkarŻyw [282]; iž [Mesjasz] y człowieczeńłtwem y rodzaiem Zydowłkim miał być według prorocłtwá podobny [Mojżeszowi] CzechEp 296; OrzJan 38; SarnStat 73; GosłCast 14.*

W połączeniu szeregowym (1): A przetożeł [*Boże*] nátychmiał dopuścił nań [*na Adama*] łmierć y ná národ iego/ łkad łię námmożyło wiele rodzaiow/ narodow/ ludži/ y potomłtwá niezliczonego. *BibRadz 4.Esdr 3/7*.

W konstrukcjach w funkcji przydawki lub orzecznika:

~ »rodzaju [kto, kim]« (2): Bo będac rodzaiu Gottem y miedzy złym narodem miełzkáiac: vmiał łwiętych łudzi náłładowáć *SkarŻyw 328; Aldebertus/ rodzaiu był Fráncus SkarŻyw 518*.

»[jakiego] rodzaju« (12): *MiechGlab 72, 76; SeklKat M4v; Cuias es tu, Z kádeł ty/ co zá rodzayu [kust: dzáyu] álbo yęzyká. Mącz 70d; Hybris [...]. Item dicitur de homine. Yáko gdy ociec yełt Rzimiánin á mátká niemkini/ álbo ynego rodzáyu. Mącz 160a; Przeto bądz záwždy tego to zwyczáiu. Czytay rad piłmá Polłkiego rodzaiu. HistRzym 135v; ModrzBaz 105v; SarnStat 73. Cf »rodzaju Abrahamowego«, »jednego rodzaju«.*

»z [jakiego] rodzaju« (4): Bylij lepak w Ieruzale^m przebywaiący zydowie/ mężowie náboznij/ z włfelkié⁸⁰ rodzaiu ktory pod niebe^m ieft [*Vulg Act 2/5*]. *OpecŻyw 175v; do ciebie [Boże] włzelki*

człowiek przydzie [Ps 64/3]. (*koment*) [...] wżelki człowiek) to ieft ze wżelkiego rodzaju ludzkiego.
(-) *WróbŻolt* T8; *BielKron* 13, 149v.

»rodzajem [kto]« (2): ktorzy [*mistrzowie zakonu krzyżackiego*] iż rodziem Niemcy fą/ ftaráli fie o tho zówzdy áby pod Niemiecką zwierzchnością byli *BielKron* 231; *SkarŻyw* 451. ~

Wyrażenia: »rodzaju Abrahamowego« = *Żyd* (1): BArnábálf ktorego naprzod Iozwem zwano/ rodzaiu był Abráhámowego z pokolenia Lewi *SkarŻyw* 534.

»jednego rodzaju« [*w tym: z kim* (2)] (3): *BielKron* 358v; Litewki narod [...] też Hiftorikowie zową Gepide/ po Gotfku leniwi/ ábowiem będąc z Gotty walecznymi iednego rodzaiu/ nierychło zá nimi do Prus z fwymi okręty przyciągnęli *StryjKron* 46 [*idem BielKron*]; Z tego gniazdá waleczny naród wftał zá láty/ Graekowie ftárodawni zwáli Sauromáty. [...] To Bulgári/ [...] Po nich dziélni Słowacy iednegóz rodzaiu: Więc Serby/ więc Antowie/ Bofnacy zá nimi/ Y Kárwaći waleczni z chorągwiámi fwemi. *KochProp* 13.

»rodzaj postronny« (1): wydał go [*Bóg Józefa*] wfrogie więzienia á zá flugę miedzy rodzaj poftonny. *RejPs* 154v.

»wsztyki (a. wsze) rodzaje (ludzkie a. ziemskie), wsztycy (ludscy) rodzajowie, wszelki rodzaj (ludzki)« = *omnes populi PolAnt* (7:3:2): bo oto s tego blogoŝlawioną mie rzeką wfytcy rodzaiowie [*Vulg Luc* 1/48]. *OpecŻyw* 11 [*idem PatKaz III*], 169v, 175v; *PatKaz III* 148v; *TarDuch* A4; *WróbŻolt* T8; *RejPs* 172v; *HistAl* A5; *BudBib Ps* 116/1; Tobie/ pánie/ wżyftek ŝwiát niechay chwałę dáie/ Niechay fye wżyfki ziemkié wefelą rodziem *KochPs* 96, 144; EWA/ wżyftekich rodziów mátká/ flufznie w tych Hiftoriach piérwżé mieyfce záftępuie. *KochWz* 135.

»rodzaj (Bogu) wybrany, wybranego luda« = *genus electum Vulg* (4:1): bo nyebyl rodzaj taky drugy uyelky ktory by myal boga y anyoly tako blyfkye yako rodzaj uybranego luda zyduwŝkyego *PatKaz III* 108; *KuczbKat* 240; *WujNT* 1.*Petr* 2 arg, 2/9; Ztądże y Piotr S. lud krzeŝciánŝki zowie rodziem Bogu wybránym/ kápłánŝtwem Krolewŝkim/ narodem ŝwiętym *PowodPr* 16 [*przekład tego samego tekstu KuczbKat, WujNT* (2)].

Szeregi: »rodzaj albo (i) język« = *genus et lingua Miech* (4): Także Gotowie y w Sarmacijey [...] zaginęli z rodziem y z ięzykiem fwym. *MiechGlab* 40, 76; Bliznego rozumiey ŝobie nie iedno krewnego fwego/ ale też wżelkiego człowieka krzeŝciaŝtkiego [!] choć też ieft rodzaui/ albo ięzyka ynfzego *SeklKat* M4v; *Mącz* 70d.

»narod a rodzaj« (1): Aziyfka Sarmatia ma w ŝobie rozmaithe narodi á rodzaie Tatarow [*plura genera Thartarorum*] ku wŝchodu floncza fie ŝciągaiącz *MiechGlab* 1.

b. Szereg następujących po sobie pokoleń pochodzących od jednego przodka: *ród, rodzina, dom; genus Vulg, PolAnt, Mącz, JanStat, Cn; familia Miech, Vulg, Mącz; gens Miech, Mącz, JanStat; stirps Vulg, Mącz, JanStat; generatio BartBydg, Mącz; domus, progenies, prosapia, semen Mącz* (151) : Liber generationis, cronica rodzayv *BartBydg* 81b, 57, 253; tak że też fl(ache)tne vczinki y wiŝfokie cznoti/ rodzaj flawętny oflachczaią y roŝlawyaią. *SeklKat* A2v; PRzyiaćioły po Małżeńŝtwie Láćinnicy zową *Affines*, [...] s tąd iż dwa domy/ to ieft dwa rozne rodziem/ w iedno przyiaćielŝtwo [...] fye ŝchodzą *GroicPorz* gg4; Y policzeni fą ná poczty ofobne według rodziów ná puŝczy Syná ludzye Izraélŝcy [*Vulg Num* 1/19-20] *BielKron* 39, 39, 41v, 43v; Brutus, Włafne imię yednego rodziu Rzymŝkiego.

Mącz 27b, 55d, 147c; iż łám rodzaj był pieczęcią kápłáńftwá ich [*potomków Aarona*] *SkarJedn* 47; Bo áczkolwiek náswiętřza mátká Páńłka/ rodu byłá krolewłkiego Dawidowego: ále [...] v swiátá/ v ktorego rodzaj bez bogáctwá nic nie wáży/ podłá byłá *SkarKaz* 483a, 419b.

rodzaj od kogo (3): Y kto rodzái u od Aaroná wkázáć nie mogli: zrzucony był z kápłáńftwá. *SkarKaz* 417b, 241a, 417b.

rodzaj czyj [*w tym: G pron i sb* (25), *pron poss* (15), *ai poss* (15)] (54): Krol Salomon weřrzawłřhy nanye [*na Marcholta i jego żonę*] rzekł/ Ktorzyłcye wy á łkądęście á który iełt rodzaj wáłł. *March*¹ A2v, A2v [2 r.]; *PatKaz II* 43, [3 r.]; *March*² D4; kthorzy [*książęta*] miełřkaiąc w Kroacicy y Sławonicy [...] obrali łobie y łwemu rodzaiowi zamek y wies Płary *MiechGlab* 42, 43; [*Mojżesz*] Włtawłřy ráno zbudował ołtarz przy gorze Syná wedłóg rołkazánia Páńłkiego/ y wyłtawłł dwánáłcie kámieni álbo łłupow z nápiłem/ wedłóg dwánáłcie rodzáiow Izráełłkich [*Ex* 24/4]. *BielKron* 32v, 31, 39, 104, 127v, 367v, 373; *KwiatKsiąż* A3; Degenero, Odradzam łie od łwego rodzáy u/ to yełt/ nie náłłáduyę w záchowánii y w cnocie. *Mącz* 143d; *Natio me hominis impulit, ut illi bene putarem, Oyczyná á rodzaj tego człowieká k temu mie przywiódlá/ zem mu łie chćiał záchowác.* *Mącz* 241c, 127a, 143d, 159c, 216d, 298d, 350a; *SkarJedn* 34, 47; *SkarŻyw* 75, 241 [2 r.]; *Phil* P3; *SarnStat* 237, [2 r.]; *SkarKaz* 245a, 489a; *GosłCast* 52; [Haec te admittere indigna genere nostro. Godziło łie tobie tego dopułćić ku lekkołci rodzái u náłłemu. *TerentMatKęł* K8v]. *Cf W połączeniu z imieniem.*

W połączeniu z imieniem lub przymiotnikiem od imienia [*w tym: ai* (14), *G sb* (4); *rodzaj + imię* (13), *imię + rodzaj* (5)] (18): *HistJóz* Ev; [*Jozue zabił Enachim*] Nie zołtáwił żadnego z rodzái u Enáchimowego/ w źiemii łynow Izráełłkich *Leop Ios* 11/22; *BibRadz Apoc* 22/16; [*fragment genealogii rodu Jakuba:*] Sálmon Boos Obet Iełłe Dawid Rozgá rodzái u Páná Kryłtułá. *BielKron* 19v, 11v, 86v, 117v, 118, 417v; *LeovPrzep* I3; *MycPrz* II A4v, [B3]v [2 r.]; *BudNT Act* 13/26; *CzechRozm* 151; *SkarŻyw* 241; *SkarKaz* 83b; y kápłani u nas [*w Judzie*] łłuzá P. Bogu z rodzái u Aaronowe^{go}/ y Lewitowie łtoią w porzákdu łwoim [*Vulg* 2.Par 13/10]. *SkarKazSej* 685b.

W połączeniach szeregowych (5): Familia. Czeladź/ Rodzay. Naródl/ Dóm/ Pokolenie *Mącz* 117c, 325d, 367b; ále [*trzej królowie*] [...] z ziemie/ zrodzái u/ y od powinowátých łwoich wychóduąc/ włřytko ná tego [*Boga*] wołá y opiekę łpułřczáli *SkarŻyw* 26; *SkarKaz* 489a.

W porównaniu (1): Y łpomogł vbogiego z vbołtwa y połtawłł rodzaie iako owieczki. *WróblŻołł* 106/41.

W konstrukcjach w funkcji orzecznika lub przydawki:

~ »[jakiego, którego, czyjego] rodzaju« (25): *GroicPorz* gg4; [*Chore, krewny Mojżesza*] porułřzony zazdrołcią/ podwiódlł lud połpolity ná Moizęłřzá/ áby łam iego czełć á chwałę odzyerzał/ bo iednáł był bogátłřy y niepodlełřzego rodzái u. *BielKron* 40v, 118v; *Filius terrae, Proverbium*. Człowiek który yełt rodzáy u nie barzo powážnego/ á którego rodzaj nie znáyomy áni záchowály [...] yełt. *Mącz* 127a, 298d; ktory go [*sędzia świętego Piotra Balsama*] łpytał: iáko cię zowá? Piotr. [...] S(ędzia) Cołś za rodzái u? Piotr/ Chrełściáninem ieltem. *SkarŻyw* 40; BYłá Páulá [!] swięta/ rodzái u łtárych onych Rzymian łławnych Scypionow y Gráchow *SkarŻyw* 139; *SkarKaz* 245a. *Cf W połączeniu z imieniem*, »jednego rodzaju«, »rodzaju krolewskiego«, »szlacheckiego rodzaju«, »wysokiego rodzaju«, »zacnego rodzaju«.

»z [jakiego, czyjego] rodzaju« (15): *KwiatKsiąż* A3; Ementiri stirpem, Powiedać fie z czyiego rodząyu á nie być. *Mącz* 216d, 350a; Kto chce Szláchectwá dowiédz. niech ítáwi íześć Szláchćiców. dwu z íwégo rodzáiu. á czτέρzech od dziádów y mátki. *SarnStat* 237. *Cf W połączeniu z imieniem*, »z rodzaju kapłanow«, »z rodzaju krolewskiego«, »z rodzaju książęcego«, »z niskiego rodzaju«, »z podłego rodzaju«.

»rodzajem [skąd]« (1): LVkałz Ewányeliftá y zwolennik/ rodzáiem s Syryey z miáltá Antyochiey/ [...] s Páwłem s. chodził áż do końcá rosfiewáiąc íłowo Boże wízędzye *BielKron* 143v. ~

Fraza: »rodzaj się poczał« (1): ktory rodzay z yeffe íyá poczał a kwyatek íkorzenya yego wítapy to yeft marya panna *PatKaz III* 94.

Zwroty: »(być) porodzony z [jakiego] rodzaju« (3): yfz panna marya myala bycz y byla porodzona íkaplaníkyego y byfíkupyego rodzayu *PatKaz II* 44, 44v [2 r.].

»z [jakiego, czyjego] rodzaju pość (a. íść, a. wyść, a. pochodzić); rodzaj idzie; rodzajem wyść; poszcie z rodzaju« = *descendere de stirpe a. de gente JanStat* [szyk zmienny] (14;1;1;1): *PatKaz II* 43, 43v, 45 [2 r.]; bo yako pyffe Szwyáty Matheus ítroyego rodzayu [*Maryja*] uyfla ípathryach íkrolow íkfyżąth *PatKaz III* 107v, 107v; *SeklKat* A2; gdzie [w *Nowogródku*] Kfiążetá miefzkály/ ktorzy rodzáiem wyfzly z wielkich Kniáżow Moíkiewfkich *BielKron* 431; Genarcha. Pierwfzi ociec ktorego pokolenia/ od którego wízfitek rodzay ydzie. *Mącz* 143c; *SkarJedn* 34; A ten co teraz woiewodá y fláchćicem/ być może/ ífz z rodzáiu tefz/ tákiego rzemieśnika ábo kmiećiá pochodzi. *SkarŻyw* 241, 492 *marg*; SZlácheckie pokolenie z rodziców záwždy ma początek: którch potomkowie íwé poľzcíe od nich z rodzáiu íwégo zwykli dowodzić wiernym świádectwem [*quorum nati progressum de genealogia approbare ... consueverunt JanStat* 554]. *SarnStat* 237, 483, 884 [2 r.], 891.

»rodzaj wieść« [szyk zmienny] (3): TEgo czáfu Agezylaus Lácedemońki krol ízofty w Grecyey pánował/ wiodąc rodzay od Herkulefá *BielKron* 68; [*książeta śląskie*] zápomniawfzy ná íwoy fláchetny á flawny rodzay/ ktory wiedli s kfiążat polfkich/ odfthapili od kroleftwá Polfkiego *BielKron* 373, 367v.

Wyrażenia: »([kto]) jednego [= tego samego] rodzaju« (2): *GroicPorz* C4v; Congener, íednego rodząyu. Przirodzony. *Mącz* 143d.

»rodzaj kapłański, kapłanow« [w tym: z rodzaju kapłanow (1)] [szyk 2:2] (2:2): *PatKaz II* 44, 44v; ktory [*król Ptolomeusz*] íefth z rodzáiu pomázáných káplanow [*qui est de genere christorum sacerdotum*] *Leop 2.Mach* 1/10; Obcy y zrodzáiu káplánfkiego [*tj. z rodu Aarona*] nieidący do ołtarza nie przyftąpił. *SkarŻyw* 492 *marg*.

»rodzaj krolewski« [w tym: rodzaju krolewskiego (a. krolow) (2), z rodzaju krolewskiego (1)] [szyk 2:2] (4): *BielKron* 36v; AVítrebertá w domu zacnym z [...] mátki Frámehildy (ktora bylá rodzáiu krolow Miemieckich [...]) vrodzona: [...] Páná Bogá y flufzby íego prágnąc poczęłá *SkarŻyw* 192; A ítrzfz íię abyś tego w myfli twey nie miálá: krolewfkiem ía rodzáiu/ flufzyć tym [*ludziom*] mnie nieprzyftoi *SkarŻyw* 225, 478.

»rodzaj książęcy« [w tym: z rodzaju książęcego (2)] [szyk 4:2] (6): *MycPrz* II Bv; Stároftá żaden bydz nie ma íedno Polak á nie z rodzáiu Kfiążęcého. *SarnStat* 884 *marg*, 483, 884 [2 r.], 891.

»niski rodzaj« [w tym: z niskiego rodzaju (1)] (2): WYeIe nayduiem w pyłmie [...] otich ludziach/ ktorzy aczkolwiek zniknę⁸⁰ [!] rodzaju wyfzli y wiele złego czynili/ á wżak ze gdi fie vfñali y polepfili fą miedzi dobre wpyłfani *SeklKat* A2; *Mącz* 157b.

»początek rodzaju« = *stirps Mącz* (3): Drzewo krewnołci/ [...] [jest] Drzewu Przyrodzonemu podobne/ máiące w łobie pień y rozgi/ to iełt początek rodzáiu/ Linie profte y pobocznie/ rozmaitymi łtopniámi rozdzielne w ktorych Perfony rozmáitą krewnołcią fą łpoione. *GroicPorz* ffv; *Mącz* 417a; Ursprung haben. Połście mieć. Początek rodzáiu mieć. *Oriri. Calag* 552a.

»podłóć rodzaju; z podłego rodzaju« (1;1): *Mącz* 257b; Co gdy Náthánael łyłżał/ niełpodziewáiąc fie áby z ták podłego rodzáiu y zták niłkiego łtanu y miáłtá miáł być Mełyáłz krol Izráelłki/ rzekł do Philippá: Izali co dobrego może być z Názáreth? *SkarŻyw* 383.

»rycerski rodzaj« (1): Aczkolwyek przodkowie W.M. wielkimy cznotamy mężnim riczerłtwem/ y flachetnimy vczinki dom łwoy wiłłoki y riczerłki rodzay oflachczili [...] daleko niemneyłze [!] á niepodleyłze W.M. pamiátki potomkom łwym [...] zołtawy *SeklKat* A2v.

»szlachetny (a. szlachecki) rodzaj; rodzaju szlachetnołć« [w tym: szlacheckiego rodzaju (4)] [*szyk* 8:3] (10;1): *PatKaz II* 44v, 45, 46; Pyeruy przyuyley [...] łtrony czyála yełt rodzayu łzlachethnołzcz albo urodnołzcz bo znałzlachethnyeyłzego rodzayu [*Maryja*] połzła *PatKaz III* 107v; A thák łłufłniey nam iáko łłachetnieyłzego rodzáiu/ niłzi wy nam iáko bękárci włáłnym łynom á Grecy Bárbárom/ rołkázowác bęđzye. *BielKron* 101v, 77, 205v, 367v, 373; Nobili genere natus, Z łliácheckiego rodzáyu. *Mącz* 248c.

»rodzaj wielki« (1): Ani fie z rodzáiu wielkiego chłubić áni vbogiemy rzemiełniki gárdzić mamy. *SkarŻyw* 241 marg.

»rodzaj wielmożny« (1): aprzeto łzlachethna panna [jest] yłz połzła zrodzayu vyelmożnego *PatKaz II* 45.

»wszy(s)tek rodzaj« (6): á tak włzytkyego rodzáiu łakobowego ktorzy wełzli do Eiptu/ było łyedmđzyełłat *HistJóz* Ev; *March*² D4; Przeto Lech z Czechem [...] zabrawłzy włzytko łwe dobro ze włzytkim łwym rodzáiem [*collecti rebus et gentibus eorum per familias et colonias cum tota supellectili*] opufłczáiąc ziemię przyrodzoną, włtąpili ku zachodu łlonca łzukać łobie nowego miełzkania *MiechGlab* 43; *BielKron* 104; Genealogia. [...] Regiłtr álbo wyłczenie włzłłtkiego rodzáyu. *Mącz* 143c, 143c.

»wysoki (a. przenajwyłszy) rodzaj« [w tym: wysokiego rodzaju (2), z rodzaju wysokiego (2)] [*szyk* 6:3] (9): O zayłte yełczecz yełt ta myła panna przenayuyłłego rodzayu *PatKaz II* 43, 43 [4 r.], 43v; *BielKron* 101v, 122; Wyłokięgo rodzáiu krolowi wielkiemu To przyłtoi/ by pomógl człeku vpáđłemu. *GórnTroas* 27.

»zacny rodzaj; zacnołć (a. niezacnołć) rodzaju« [w tym: zacnego rodzaju (4)] [*szyk* 6:3] (5;4): Ian Sforćia oćiec iey [*królowej Bony*] vmarł [...] y [...] teź [*brat Bony*] Fránciłzek [...]: á tho był ołtátni potomek zacnego rodzáiu Sforćiow. *BielKron* 417v; Obscuritas, [...]. Ciemnołć/ trudnołć/ podłóć/ teź niezacnołć rodzáyu. *Mącz* 257b; przeto dom ábo narod Dawidow/ z vbożał [...]. A iednáł krwie y zacnołci Dawidowego rodzáiu nietrácił. *SkarŻyw* 241, 20; *KochPam* 80; *WysKaz* 44; *CiekPotr* 22; *GosłCast* 52; Bo [*Alcides*] wołáł dziełnołcią Swą łłynąc/ niłzi rodzáiu zacnołcią. *SzarzRyt* B4v.

Szeregi: »dom i (albo) rodzaj« [szyk 3:1] (4): y miewali [Żmudzini], w tichże lefiech, ognińka rozdzielone według domow y rodzaïow [in familias et domos distinctos] na ktorich palili ciała vmarłe *MiechGlab* [90]; *SeklKat* A2v; *GroicPorz* C4v; Zbierz lud Izraëlski według rodzaïow y domow ich y według imion/ cokolwiek narodu męskiego od dwudzyeftu lat *BielKron* 39.

»drzewo i rodzaj« (1): ále [...] / z ták málego o sobie rozumienia [króla Dawida] / wielkie drzewo y rodzay *Melfyalfá Chryftuľá* vroľł *SkarKaz* 83b.

»korzeń i rodzaj« (1): Ia Iezus poľlałem Anioľá mego / [...]: Iam ieľt korzeń y rodzay on Dawidow [*Ego sum radix et genus David*] *BibRadz Apoc* 22/16.

»rodzaj i pochodzenie« [szyk 1:1] (2): Doľýc byľo fynom Aaronowym / ná dowod poľelłtwá fwego od Bogá y kápláńłtwá swoiego vkázác rodzay y pochodzenie od Aaroná oycá fwego *SkarKaz* 241a, 417b.

»rodzaj, (a, i) pokolenie« [szyk 5:1] (6): *PatKaz II* 43v; De Genealogia. Von gefchlechten und fipfchafften. O rodzaïu y pokoleniu. *Mymer*¹ 37v; Domus etiam gens et prognatio tota, Dóm / to yeľt Rodzay á pokolenie. *Mqcz* 94b; Phylarchus, Latine Princeps gentis, Pátriarchá rodzaïu á pokolenia którego. *Mqcz* 298d, 143d, 327a, 381b.

»rodzaj, (i) stan« [szyk 2:1] (3): Homo novus, Człowiek który z niskiego łtanu y rodzaïu yeľt / ále przes fwą włáfną cnotę yuż fie wľláwił y doľtoyność yákiey doľtał. *Mqcz* 157b; A gdyby przes losy miáły być the rżeczy [tj. *elekcja*] łprawowane / thedyby muľiały być w káždym rodzaïu w káždym łtanie / od nabogáľżego do naubolżego *MycPrz II* C3v; *SkarŻyw* 383.

»rodzaj i sukcesyja« (1): dał mu [Bóg Aaronowi] ten przywilej / áby z rodzaïu y fukcefeyey / y z fynow ie⁸⁰ káplani náłtawáli iedeń [!] po drugim *SkarJedn* 47.

W przen [czyj] (1) : oľádzila fie w niebie głowá rodzaïu náľżego [tj. *Jezus Chrystus*] / wľczepila fie w Ráiu gornym *SkarKaz* 245a.

Przen [w tym: czyj] (3); *z kogo* (3) (7) : [*Mowa św. Pawła na Aeropagu w Atenach*] Bo w nim [*w Bogu*] żywiemy / y ruchamy fie / y ieľteľmy: iáko też y niektorzy z wáľzych Poetow mowili: że też y rodzay iego ieľteľmy. *Leop Act* 17/28; Nie ze krwie / nie z ćiaľá / nie z woley męskiej rodzay náľż mieymy: ále fie w inľzy rodzay do innego domu y herbu przenoľmy. *SkarKaz* 489a.

Wyrażenie: »rodzaj z Boga, boży« (3:2): Nie z ćiaľá / ábyľmy iego wolá przeciw woley Bożey czynili: ále z Bogá rodzay mieymy. *SkarKaz* 489a; á ieľli duchem ktory z rodzaïu Bożego bierzem / vczynki ćieleľne vmorzym / żyć będziem. *SkarKaz* 489a, 489a [3 r.].

c. Ogól ludzi żyjących w tym samym czasie i będących mniej więcej w tym samym wieku, pokolenie, generacja; generatio *PolAnt, Vulg* (64) : (–) Salomon. Ia yeľtem ze dwunáľcye rodzaïow prorockich. [...] (–) Már(choľt) też odpowedyźyáľ. Ia yeľtem ze dwunáľcye rodzaïow chłopľkich *March*¹ A2v, A2v; *TarDuch* A4; Iakoby rzekł, Izaľz przez wľzythki rodzaie będzie trwaľ iego gniew. *WróbŻoľt* aa3v; *MurzNT Mar* 13/30, *Luc* 11/30, 32; *Leop Hebr* 3/10; *BibRadz 2.Par* 12/15; *BudBib Gen* 7/1; *BudNT Matth* 23/36; *CzechEp* 156, [2 r.]; *NiemObr* 87; *ReszPrz* 97; Ile rodzaïow ile wiekow będzie / Twe miľoľsierdzie / chcemy łławić wľzędzie *GrabowSet Vv*; Záprawdę powiadam wam / żeć nie przeminie ten rodzay (*marg*) ábo wiek. (–) / áż fie to wľzytko sľtanie. *WujNT Mar* 13/30, *Matth* 11/16, s. 47, *Eph* 3/21, *Col* 1/26.

rodzaj czyj [w tym: *pron poss* (4), *G sb i pron* (3)] (7): *BibRadz Eccli* 16/26[27]; Noe łąkę Pánfką nálażł przed oczymá/ ábowiem był íprawiedliwy y dořkonáły w íwoich rodzáioch [*Vulg Gen* 6/9; czařu íwego *BibRadz* ; w wiekach íwych *BudBib*]/ y chodził drogámi Bożemi *BielKron* 4v; Chwalmy zacne á chwálebne męże y rodzíce nářze/ w rodzáiu ich [*in generatione sua Vulg Eccli* 44/1]. *KuczKat* 305; *BudBib Ex* 29/42; y błogosławił íey [*księżnej Oldze*] Pátriarcha/ mówiąc: Błogosławionaś ty między Niewiářtámi Ruřkimi/ ábowiem cie będą błogosławić Synowie Ruřcy w pořlednim rodzáiu wnukow twoich. *StryjKron* 125; [*przez śmierć Chrystusa dostaliřmy zbawienia na wieki*] to íeřt ná wřzytkie wieki y rodzáie ludzi *WujNT* 773, *Luc* 16/8.

W połączniu szeregowym (1): Z řynow DAN po rodzáiach/ fámiłiach/ y domách przyrodnych íwoich/ nálicżono ich [...] ířeřdzieřiąt y dwá tyřiące/ y řiedm řet. *Leop Num* 1/38.

W konstrukcji w funkcji przydawki: »rodzaju [jakięgo]« (3): *MurzNT Luc* 7/31, 11/31; Y rzekł Pan: komuř tedy przyrownam ludzie rodzáiu tego? á komu řá podobni? *WujNT Luc* 7/31.

Wyrażenia: »rodzaj potomny« = *generatio novissima PolAnt* (2): Aby (iy [tj. zakon boży]) vmieli rodzay potomny/ řynowie/ ktorzy řię zrodzą/ áby powřtáli á wyczyřtáli řynom íwym. *BudBib Ps* 77/6, *Ps* 77/4.

»rodzaj za rodzajem« = *wszyscy na wieki* (1): Czego [tj. obyczajów] wiecznie strzec będzie rodzaj za rodzajem. *KochMon* 35.

»od rodzaju do rodzaju (a. z rodzaju w rodzaj, a. w rodzaj(u) a w rodzaju itp.)« = *zawsze, wiecznie; in generatione et generationem Vulg, PolAnt; in generatione et generatione, ad generationem et generationem Vulg* (14): A z rodzáiu w rodzaj trwa prawda twoia *WróbŻořt* 118/90, 76/9, 88/2, 5, 145/10; á ręká íęgo rozdzieliłá íą [ziemię] im pod miářą/ ářz ná wieki pořiędą íą/ w rodzáiu á w rodzáiu będą w niey mieřřkác. *Leop Is* 34/17, *Ps* 99/5, *Ioel* 3/20; *BudBib Ps* 76/9; *SkarŻyw* A5v; Ale ty Pánie trwař ná wieki: á pámiářká twoiá od rodzáiu do rodzáiu. *LatHar* 167; *KořakSzcześl* B4v; *SkarKaz* 40a, 83a.

d. *Potomstwo, następcy; generatio Vulg, PolAnt; germen HistAl; proles, soboles Mącz; genimen, genitus Calep* (30) : [*król Dariusz umierając mówi do Aleksandra:*] Roxané dziewczkę moię weźmi řobie zá żonę/ řlufřna rzecz íeřt s řłáchetnych řłáchetny rodzay pochodzić [tj. wywodzić] *HistAl* G2v; *BibRadz Gen* 5 arg; *Cordus*, Póřny rodzay. Ut, cordi agni, Báránki które řie póřno rodzą. *Mącz* 65c; *Soboles*, [...] Płód/ dzieci/ potomkořtwo/ pokolenie/ rodzay. *Mącz* 397d, 325a; *Krol Pháráo* miał íednę corke [!] zá mężem nieřłodną/ ktora dawno prágnęłá rodzáiu. *SkarŻyw* 478, 412; *Calep* 455b.

rodzaj czyj [w tym: *G sb i pron* (4), *pron poss* (1), *ai poss* (1)] (6): Yř nawieki vmocnię plemię twoie [*Ps* 88/5]. (koment) To íeřt nie wřtanie [*lege: ustanie*] rodzay twoy plemienia twęgo *WróbŻořt* ee5; Rodzay Gádytow y mieřřkánia ich. *BibRadz* 1.Par 5 arg; Rodzay řynow Beniáminowych. *BibRadz* I 223c, *Gen* 36 arg; *BudBib Num* 1/24; *OrzJan* 33.

Zwrot: »rozmnóżyć rodzaj; przymnażać rodzaju« (1;1): [*Bóg do Abrahama:*] będę tobie dobrořczęřył/ y rozmnożę rodzay twoy íáko gwiazdy ná niebie álbo piařek w morzu [*Vulg Gen* 22/17] *BielKron* 13; *Progenero*, Rodzę/ przimnażam rodzáyu. *Mącz* 143d.

Wyrażenia: »rodzaj następujący« (1): Ieden [tj. kapłan *Melchizedek był*] řam bez potomřtwá/ drugi/ to íeřt Aaron/ z potomkámi y z rodzáiem nářtępującym. *SkarKaz* 156a.

»rodzaj wszystkich« (1): Zwykł Pan Bóg mścić się zaniedbaną wiarę: [...] y rodzaj wżyftek ich/ kaźnią/ karanim/ y niewolą z ziemię gładzi. *OrzJan* 33.

Szeregi: »potomkowie i rodzaj« (1): *SkarKaz* 156a *cf* »rodzaj następujący«.

»rodzaj i synowie« (1): iż go [*Arona*] Pan Bog/ [...] naywyższym kápłanem Moyżelzowi vczynić y poświęcić/ y pomázac kazał: y rodzaïowi/ y lynom z iego krwi idącym/ dał ten wielki wrząd wiecznie *SkarKaz* 491.

a. *W funkcji jednostkowej*: *potomek* (14) : *BibRadz Gen* 10 *arg*; *BielKron* 133v; O máćicznych przypadkach/ [...] poczęcie iáko śpieszyć/ poznać/ y twierdzieć: rodzaj lekko z łożyfkiem wywabić *SienLek* 108, 115; y gdj iey [*anioł Maryi*] o rodzaïu mówi/ iż powić miała dziwnego lyna: ona [...] rzekła: mężá nie znam. *SkarŻyw* 242; *Calep* 455a; Iabych była rádá/ powiáda [*Matka Boża przy złóbk*]/ táki rodzaj z Duchá s. záczyty/ tákie⁸⁰ Zbáwićielá swiátá vczcila/ narofkofzniefzemi y krolewfkiemi wczáły. *SkarKaz* 489b; [[*biaległowy po urodzeniu dzieatek idą do kościoła*]] áby P. Bogu zá rodzaj dziękowały/ y iemu go oddawały i poświęcały. *SkarKaz* 524b (*Linde*)].

rodzaj czyj [*zawsze: G sb i pron*] (5): I miełkał Iakob w ziemi Chánánefkiey/ w ktorey ociec iego pielgrzymował/ á the lą rodzaie iego. *Leop Gen* 37/1; Tyć lą rodzaie Noe⁸⁰/ Noe był mężem íprawiedliwym/ [...]. A urodzili się mu trzy linowie. Sem/ Chám/ y Iaphet. *BibRadz Gen* 6/9-10; Zaś te (lą) rodzaie Izmáelá lyna Abráhámowego/ ktorego vrodziła Hágár *BudBib Gen* 25/12, *Num* 1/20, 22.

e. *Przodek, poprzednik* (2) : Lucas then poczyna [*genealogię*] od criťufa a ydzye alź do adama przełź lyledmdzyefyath y cztery rodzaye *PatKaz III* 108.

Szereg: »rodzaje i potomkowie« (2): iż kápłánftwo Melchifedechá/ iednę tylo oľobę miało/ [...] y nie ma wyliczonych rodzaïow y potomkow ták iáko Aaron *SkarKaz* 156b.

f. *Stan społeczny; generatio, genus JanStat, Cn; genealogia JanStat* (19) : Bo vcziwe vboftwo po wżitkim łwiecie [!] nalepiey miała rżądzi á íprawuie, ggyź [!] ono iełt wżitkich rzemioł miłtrż przeto wżey łławy godno, y odewżecz rodzaïow czciono ma być. *BielŻyw* 93; *RejPos* 243.

rodzaj czyj (2): Wieleć iełt was/ ktorzi się chľubią/ że tá wolność iełt wálżego rodzaïu [*tj. szlachty*] włafna. *ModrzBaz* 141, 141.

W konstrukcjach w funkcji przydawki:

~ »[jakiego] rodzaju« (3): ABy żaden bądź [*duchowny*] którégokolwiek rodzaïu y záwołania *Beneficium* podawania náłżego nie śmiał iáko vprałżac *SarnStat* 173. *Cf* »rodzaju szlacheckiego«.

~ »z [jakiego] rodzaju« (5): *cf* »z prostego rodzaju«, »z rodzaju szlacheckiego«. ~

Wyrażenia: »nierowny w rodzaju« (1): IEłli który Szłáhcic [...] rzecze: iż kto iemu będąc nierowny w rodzaïu [*impar existens in generatione JanStat* 556]/ zádał mu łłowá zelżywe: tedy ón obwiniony/ [...] włafną przysięgą oczyści się. *SarnStat* 238.

~ »z prostego rodzaju« = *plebei generis JanStat* (4): Włázke mimo Doktory/ ktorzy lą w kápitułach z lynów łzlácheckich/ íkázuiemy/ áby byli téż przypuľczeni Doktorowie z prołtého rodzaïu pod liczbą y porządkiem niżej nápiłány *SarnStat* 197 [*idem* 180, 923]; Włázke Opáci y Probołczowie kłáłztorni łtanu łzlácheckiego: á ielłiby łzláchty nie było/ tedy z prołtého rodzaïu [*ex plebeis JanStat* 207]/ tylko żeby byli Polacy/ máią byđż wybiéráni. *SarnStat* 207, 180, 923.

»(sobie) w rodzaju równi« [szyk 3:1] (4): przysięże powodowa łroná z łżeścią łwiádków łobie w rodzáiu rónnych [sibi in genere similibus JanStat 418] ná prawdzíwé y łpráwiedliwé gránice SarnStat 465, 581, 1171; KlonFlis G4v.

»rodzaju, z rodzaju szlacheckiego« [szyk 2:1] (2:1): IZ iestelmy Królem Polłkim: áni zamków/ áni Dzierzaw żadnych niehcemy zwiérzác/ iedno Polakóm Szłácheckiego rodzáiu [Nobili genealogia ortis JanStat 303] SarnStat 484; Człłtokróć łie przydawa: iż niektórzy z rodzáiu łzlácheckiego [de Militari JanStat 621]/ [...] złódzielstwo álbo łotrołstwo popelniłwzy/ [...] vćiekáią SarnStat 701, 867.

Szereg: »rodzaj i zawołanie« = *genus vel conditio* JanStat (1): SarnStat 173 cf »[jakiego] rodzaju«.

Przen (1) : Czuiác do łiebie Narew łliczną głádkóść/ [...] Chćiáłá być równa w rodzáiu w vrodźie/ Wándálłkiey wodźie [tj. Wiśle]. KlonFlis G4v.

α. O duchownych (2) : Ná ktore [słowa] co cí [heretycy] rzeká/ ktorzy krom rodzáiu Biłkupiego/ to iest/ krom połwiłceniá y połylánia oyce mieć/ hcá? SkarŻyw 456.

Wyrażenie: »rodzaj kapłáński« (1): W tey wierze/ [łw. Augustyn] práwi/ łtoię/ ktora cudámi vtwirzona y łukcelłýá á rodzáiem kápláńłkim wzmoćniáłá. SkarKaz 241a.

5. Rodowód, linia pokrewieństwa; genealogia PolAnt, Mącz, Calep, Vulg, Cn; generatio PolAnt, Vulg; genus Modrz, Cn; stemma Mącz [w tym: czyj (58) – G sb i pron (35), ai poss (22), pron poss (1)] (85) : A to włłyto rzekli [Żydzi o Jezusie]/ ijże Izaijáłs mowil [Vulg Is 53/8]: Rodzáy iego kto wyłławi/ wiliczy/ albo wymowi? OpecŻyw 66 [przekłád tego samego tekstu WujNT Act 8/33]; acz maczyey [tj. Mateusz] pyeruego capitulu^m pyłác rzekl o bozym rodzayú telko yacob urodzyl yozepħa mąza maryey łktorey łýá narodzyl iefus ktory rzeczon criłtus [Vulg Matth 1/16] PatKaz III 133; KSiegi [!] rodzáiu Iefu Chriłta łyna Dáwidowé^o/ łyna Abrahamowégo. MurzNT Matth 1/1 [przekłád tego samego tekstu Leop (2), BudNT , CzechRozm 34v, 162, CzechEp 302, LatHar 683, WujNT]; KromRozm II d, [2 r.], r4v; KrowObr 181; Leop *2v, AAA4v; BibRadz 1.Tim 1/4; Rozdzyáł piáty kłiág pirwłzych/ o rodzáiu y záchowániu Bogow Pogáńłkich. BielKron 20; Rodzay Mołkiewłkich Kniázow/ áż do dźiliefyłżego Iwáná/ ktory ten rok pánuie. 1563. BielKron 426, 7 marg, 21v marg, 22v, 28v, 112 marg (27); Stemma item, Rodzay/ pokolenie łłácheckie/ y ich herby/ kleynoty/ helmy y ynłze znáki przodków ich. Mącz 414b, 143c; Poete iego [tj. Aleksandra Macedońłkiego] rodzay dziwnie wypıláli/ Nie s práwego Małżeńłtwá być go powiáđáli. WierKróć A2v; BudNT Matth 1/1; CzechRozm 34v, 149v, 159 marg, 162, *2; Bo ieden hcce przewyłżzác głádkóśćią/ [...] á inłzy rozumu ołtrołłciá. Iest też kto łię rodzáiowi łwemu wielce dźiwuie Herbámi łię popiłuiie ModrzBaz 56; Naydziełz kłięgi w ich głowach [w odnalezionych grobach męczenników]/ wktorych rodzay ich y koniec [!] wypılány iest. SkarŻyw 566, A2, 206; CzechEp 302; Genealogia – Rodzaiu opiłłanie, wilicziánie. Calep 450a; LatHar 683; w tym porzádku rodzáiu Chriłtułowego/ złółć wiela przodków Páńłkich nic nie zálłkodźiłá łwiátołliwołłci P. Iezułowej WujNT 3; Rodzay Páná Iefułá Chriłtułá według cíáłá. WujNT Matth 1 arg, przedm 32, Matth 1/1, s. 3 [2 r.], 4, 201 (13).

W połłczeniu szeregowym (1): Naprzod iż iáko Melchifedek był bes oycá/ bes mátki/ bes rodzáiu/ niemáiąc áni potzátku dni/ áni łkońłzenia żywotá/ wietznym Krolem y Káplánem/ ták tełz Pan Kryłtus bes mátki z oycá niebielłkiego wietznie/ bes oycá z mátki ná ziemi łie národził. KrowObr 180v.

Wyrażenie: »z ojca i matki, macierzyński rodzaj« (1:1): Y ták ftánał Iádám vczyniony w męfkich dorofłych lećiech/ żadnego z oycá y mátki rodzái u niemáiąc. *SkarŻyw* 259; O tym máćierzyńkim docześnym rodzái u [Jezusa] Ewángeliſtowie nápiſáli/ iáko im Duch ś. poruczył. *SkarKaz* 483b.

Przen (17) : Ludzki rodzaj nieiednáki/ ále duchowny wſzytkim iednáki: bo iednego máią oycá Bogá/ á wſzyfcy bráćia łobie łą rodzeni *SkarŻyw* 206; Ci [którzy sprzeciwiłi ſię swoim złym skłonnoſciom] fię zwáli fynmi Bożymi (bo duchowny rodzaj z Bogá przez obiecánego Mefyafzá bráli) *SkarŻyw* 268.

rodzaj czyj (2): A gdy zábit Abel/ áby koſćioł Boży nieuſtawał/ dał P. Bog inne⁸⁰ fyná Iádámowi/ Sethá/ ktory ná mieyfce y ftan duchowny á on rodzaj wiernych fynow Bożych/ náſtąpił. *SkarŻyw* 268, 269.

Zwrot: »iſć po rodzaju« (1): koſćioł Boży/ bez piłmá/ podánim łamym ſzedł po rodzái u fynow Bożych od Sethá ałz do Noego. *SkarŻyw* 269.

a) O prawowitej sukcesji w Kościele katolickim (13) :

rodzaj od kogo (2): Ták y nam dofyc ná tym/ iż rodzaj od Apoſtołow y ich potomkow ktorzy cudá czynili vkázuiemy *SkarKaz* 241a, 417b.

rodzaj czyj [w tym: ai (3), G pron i sb (3), pron poss (2)] (8): Bo [ewangelicy] tákich oycow zrodzái u Apoſtołkiego [jak w Kościele katolickim] nie vkázuią/ áni vkázác mogą. *SkarJedn* 34, 17, 29, 47, 48, 50; Dofyc iż vkażá [kapłani katolicy] [...]/ iż z rodzai u ich [tj. apoſtołow] duchownego przez ręce kładźienie idą. *SkarKaz* 417b, 417b.

W połączeniach szeregowych (2): ták kto tę náukę y tę moc Bożá [...]/ ktora była w Apoſtolech mieć chce/ o ich fię rodzái u naſieniu/ y potomſtwie [...] łłufźnie pytać ma. *SkarJedn* 50; ále iáko tám [w starym zakonie] kápłanem [...] nikt być niemogł/ iedno ze krwie kápłáńfkiey idący: ták v nas wnowym [zakonie] kto zrodzái u ręki kładźienia y z Apoſtołfkiey liniey [...] y z ſuccefyey á wftępowánia ich iednego po drugim nie idzie: żadnego práwá [...] do kápłáńftwá [...] mieć niemoże. *SkarŻyw* 493.

Zwrot: »iſć po rodzaju, z rodzaju [czego]; rodzajem idący« [szyk zmienny] (1:1;1): Czwartý znák ieft Koſćiołá Chryſtułowego/ Succesfya y potomſtwo Apoſtołkim rodzái em porządny/ á nie rozerwánim aż do náłznych wiekow idące. *SkarJedn* 29; *SkarŻyw* 493; *SkarKaz* 419b.

Szeregi: »nie rodzaj ani linija« (1): Lecz ty nowe náuki/ [...] nie idą teź po rodzái u áni po liniey koſćielney y kápłáńfkiey *SkarKaz* 419b. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»rodzaj i następowanie« (1): Bo [kapłani katolicy] máią rodzaj y náftępowanie od tych ktorzy cudá czynili. *SkarKaz* 417b.

»rodzaj i potomstwo« [szyk 1:1] (2): Ten ieft prawdziwy Koſćioł Boży/ ktory ma te czterzy rzeczy: to ieft/ Chryſtułowę iednoſć/ ftárożytną trfáłość/ poſpolitą powſzechnoſć/ á potomſtwo y rodzaj Apoſtołki/ ktory Succesfya zową. *SkarJedn* 17, 48. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»rodzaj albo (a) sukcesja« [szyk 1:1] (2): Tych potrzebá/ [...] kápłanow łłuchać ktorzy ſuccefyá á rodzaj ábo wftępowanie máiąc od Apoſtołow/ [...] dar prawdy pewny wedle vpodobánia Duchá ś. wzięli. *SkarJedn* 31, 47. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

6. *Pokrewieństwo, powinowactwo; cognatio Murm, Mącz (3)* : Vocabula cognationis. Vocabeln der freuntfchafft. Rodzáyu Vocábuly. *Murm* 165; Cognatio, Prziyacielftwo/ rodzaj/ powinowáctwo. *Mącz* 241d.

Wyrażenie: »rodzaj cielesny« (1): iáko [św. Paweł] Androniká/ Ianiego/ Irydyoná/ Lukiufzá/ Iazoná y Sozypátrá názywa fwymi tákże krewnymi Syngenus [*errata zmienia*: syngeneis]. Rzym: 16. v. 7.11.21. choćálf tego żaden pokázác nie może/ áby ci byli krewnymi iego z ftrony rodzáiú cíielefnego. *CzechRozm* 154v.

7. *Pochodzenie, urodzenie; genus Modrz, Calag, Calep, JanStat, Cn; progenies HistAl; ortus Mącz (52)* : Ortus, Powftánie/ Rodzay/ Początek/ Pokolenie. *Mącz* 268d; *CzechRozm* 226; tedyć to głupia rzecz/ chlubić fię tym żeś miał oycá dobrego/ gdyś łam zły/ á łprofnóściá twoiá łzpeciłfz rodzáiú piękność. *ModrzBaz* 57, 57; Ursprung. Rodzay. Genus. *Calag* 552a; Genus – Rodzay, początek vrodzenia. *Calep* 450b; *KlonWor* 37.

rodzaj czego (1): żadney v nich [u *Turków*] rozności niemálfz w rodzáiú Szláchectwá/ ten tám vrodzony y ławny/ kthory łobie męźnie á dobrze pocźnie *BielSpr* 50.

rodzaj czyj [w tym: *G pron i sb (8), pron poss (3), ai poss (3)*] (14): Wywiádował fie krol pilnie iego [Cyrusa] rodzáiú co zacź iefť *BielKron* 112v, 221v, 270; A iż wálfzá Kś.M: pierwżym w tym Greckim zakonie/ y rodzáiem wielkich przodkow łwoich/ [...] y łławá cnot [...] od Páná Bogá obdárzony iefťeš *SkarJedn* A5v; A [Mojżesz jako przybrany syn córki faraona] pytaiąc fię o rodzáiú łwym/ dowiedział fię prawdy/ ifz był rodu tego kthory Bogá ma w niebie/ [...] á brzydzi fię bálwochwálfstwem Egipłkim *SkarŻyw* 478, 478; *CzechEp* 258; Te śiedm miałť fwárzá fię z łobá o rodzaj Homerow. *KlonŻal* B4v *marg*; Iáko łáśiedzi Páná Chriřtułowi [...] znáiąc rodzice iego wedle cíáłá podłe y vbogie/ nie znáiąc [...] rodzáiú iego według bołtwá/ gorłzyli fię z nie⁸⁰. *WujNT* 147; (*marg*) Dwoiáki rodzaj Chriřtá Páná. (-) kthory iefť bez Oycá według człowieczeńftwá/ á bez mátki według Bołtwá *WujNT* 765 *marg*, k. Bbbbbb 3v; *SkarKaz* 483a [2 r.], Ooooo.

Wyrażenia: »z rodzaju krolewskiego« (1): Z czego iefť vpomnienie święte/ áby nikt zrodzáiu świeckiego/ by dobrze y krolewskiego/ butności y chłuby nie łzukał *SkarŻyw* 241.

»niezacnego rodzaju« (1): Aby práwy [...] kołcyoł [...]/ nieporuřfony trwał/ kthorego pátyrz y głowá człowiek rybitw [tj. św. Piotr]/ á nye zacnego rodzáyu/ zwycyężył by [...]/ by teź włfyłtek okrag łwyátá yemu łye przeciwił. *KromRozm III* Nv.

»ojcowski, z ojca rodzaj« (2:1): Lecz iefť inny [niź z linii rodowej matki] wieczny z Oycá rodzaj Páná náłzego wielki y dziwny *SkarKaz* 483b; Kto ná vbogá mátkę [Jezusa]/ ná łtáyniá/ ná żłob/ [...] pátrzy: niech drugie oko ná oycowłki ie⁸⁰ rodzaj obroci *SkarKaz* 484a, 484b.

»(sobie) w rodzaju (nie)rowny; rodzajem rowny« (2:1): ysz ten slychatny Stanislaw obriczki zebrałssy sobye pyacz dziesyand Towarzyshow sobye wrodzayv rownych y nyerownych [...] dom moy wchádzinye gwałtem y raká sbroyná nayachal *ZapWar* 1542 nr 2559, 1531 nr 2539; zmowioná zań iefť nieiáka zacna/ á iemu bogáctwy y rodzáiem rowna/ [...] Bázyliłfa. *SkarŻyw* 178.

»szlachetnego rodzaju; szlachetność rodzaju« (1;1): Ty to ieńce zátrzymáł Darius w ciemnicy/ bo byli łłáchetnego rodzáiú [*quod fuerant nobilissima progenie nati*] *HistAl* F6v; Bo tá od táráłá [tj.

od pojmania, uwięzienia] wolność/ nie śláchetności rodzáiú [nec generis nobilitati]/ áni cnoćie/ ále máiętnościami bywa wyrządzoná *ModrzBaz* 85.

»zacność rodzaju; zacniejszy z rodzaju« = *genus nobilitatum Modrz* (6;1): [*Romulus*] Ludzi záię przebrákwanie vczyñił s póspółtwa/ co zacniejszy z rodzáiú y vrodziwíže y godniejszy/ vczyñił fláchetne *BielKron* 99; żaden mądry nieobiera Styrniká do nawy dla zacności rodzáiú [ex genere]/ ále dla godności/ á vmiętności łtyrowánia *ModrzBaz* 15v, 13v, 42v, 46v; Bo ludzie zacność rodzáiú nie ze krwi/ ále z máiętności łzácuia *SkarŻyw* 241, 200.

»rodzaj znamienity; rodzajem znaczny« = *genere clarus Modrz* (1;1): [*Sybilla Helespontyjska tak prorokuje o narodzeniu Chrystusa*:] Ták vważy śwá łługę Pan/ Iż w iey żywot náwiedzi łam. A ten rodzaj známienity/ W Bołkiey łpráwie ták zákrty. *BielKron* 134; *ModrzBaz* 50.

Szeregi: »rodzaj i (ani, abo) bogactwo (a. máiętność)« = *genus et divitiae a. possessio, nec opes, nec genus Modrz* [szyk 4:2] (6): ktore [porównanie między obywatelmi] poniewáz niemoże być vczyñione z łtrony bogactw/ áni z łtrony rodzáiú/ áni z łtrony rozności łtanow [...] *ModrzBaz* 19v; Ludzie rodzáiem y máiętnościami znáczni/ brzydzą łię próftemi łzátami. *ModrzBaz* 50, 43, 57, 114v; *SkarŻyw* 178.

»rodzaj abo przyrodzenie« (1): [o powstaniu szatana:] potym [Bóg] vczyñił drugiego [...] ducha w ktorym nie zetrwał dowcip indoles divinae stirpis. rodzáiú ábo przyrodzenia Bołkiego. *CzechEp* 258.

»stan i rodzaj« (2): Krol Fráncułki włkazał/ yż mu [księciu] żony niedádzá [tj. nie pošłá do niego]/ iáko temu kthory łwego łthanu y rodzáiú łłowá y wiáry zápomniáł/ á w niewolá łie wdáł *BielKron* 221v. Cf »z stanu i z rodzaju«.

Wyrażenie przyimkowe: »z rodzaju« = *od urodzenia* (4): Trzebá Cefárzá cnotliwego z obyczáiú á nie z rodzáiú. *BielKron* 148v; to nie ieft w mocy poddáných/ áby kogo krolewłkim łynem zrodzáiú vczyñili/ kto nie ieft *SkarŻyw* 364, 290.

~ *Szereg*: »z stanu i z rodzaju« (1): Vbołtwo w duchu chowaymy [...]. Iełli kto z łtanu y z rodzáiú y z niełzczęścia vbogi: bogatym być nie prágni *SkarKaz* 638a. ~

a. *To, co wrodzone człowiekowi (o cechach i częściach ciała), natura, istota, właściwości* ((3)):

Wyrażenie przyimkowe: »z rodzaju« = *z natury* (3): [o świętym Marku Ewangelście (który był z rodu Aarona)] Ale ták wiele mogłó przeyrzenie Bołkie/ [...] iłz y táká pokorá tráćić tego niemogł/ co miał z rodzáiú [tj. gdy ucił sobie palec, bo nie czuł się godny kapłaństwa]. Bo potym [...] / Biłkupem był [...]: y Piotr S. ten pálec [...]: cudownie mu przywrócił. *SkarŻyw* 362.

~ *z rodzaju czyjego* (1): GRzech thedy być rozumiemy przirodzoná włáfná łkázę y zepłowanie włzyłtkiego człowieká/ [...] żełmy iuz włzyłscy z rodzáiú łwego/ odwroceni łá od dobrego *WujJudConf* 63.

Wyrażenie: »z rodzaju przyrodzonego« (1): (aby) yey [*Maryi*] dułfa {y czalo} nyebyła zmazana zrodzayu przyrodzonego *PatKaz I* 4v. ~

8. *Początek; genesis Calep* (11) : Genesis – Rodzáy. *Calep* 450a; [Słowo Genesis pópolicie przekłádáią rodzáiem/ włzákoż ie też národzenim przekłádáią Tygurzánie/ Vatablus, Vulgata. *CzechNT A2*].

[*Fraza*: »rodzaj [czyj] poszedł«: Wywod albo rodzaj [*BielKron 1564*: Początek] nadawnieyfzy nález Słowieńki/ [...] pozedł [...] od potopu/ á ociec nález Krzeńciańki był Iafet syn młodszy Noego [*BielKron 1551 154v*].]

Wyrażenie: »rodzaj ludzki« (1): Lutofzcz mam nat czlouykyem napodobyenftwo nález ftworzone [!] [*Vulg Gen 1/27*] to pyłfano wkłyafzkach rodzaju ludzkyego [*PatKaz II 54v*].

Zestawienie: »Księgi (a. Książki) Rodzaju, Rodzajow« = *Genesis, biblijna Księga Rodzaju (7:1)*: [*PatKaz II 54v*; *SeklKat 13v*; Poczinaią fie pierwśfe księgi Moizełfowe/ ktore po żydowfku [!] zową Berefith/ po Grecku *Genesis*/ po polfku księgi Rodzaiu. *Leop A*; *BibRadz *7v*, I 158c *marg*; *SarnUzn C5v*; Y w ftarym zakonie iáko Hieronim S. piłze/ do czytánia ksiąg rodzaiow y pienia Sálámonowego y Prorokow nie káždemu dopufzczono. *SkarŻyw 257*; *WerKaz 282*.

Szeregi: »początek albo rodzaj« (1): Pierwśze Kłięgi Moizełzowe/ ktore zową ięzykiem Greckim *Genesis*/ á po polfku/ Początkiem albo Rodzaiem. *BibRadz I 1*.

[»wywod albo rodzaj« (1): *BielKron 1551 154v cf Fraza*.]

a. *Etymologia [czego]* (1) : Etymologia, Veriloquium, Práwy Pewny á ifty wykład/ albo powód/ Pochop/ Początek/ albo Rodzay niektórego słowa. *Mącz 108d*.

9. *Urodzaj, wydawanie plonów (12)* : Gálilea ma w łobie Oliwne drzewo/ takież winnice y polá ku rodzaiu rołkofzne. *BielKron 264v*.

rodzaj czego (1): Przechodzi tá ziemia [*tj. Finlandia*] w rodzaiu zboża Szwecią. *BielKron 294*.

W konstrukcji w funkcji przydawki: »[jakiego] rodzaju« (3): Ziemicá tá [*wyspa Fionia*] bárzo vřilnego rodzaiu/ tám nigdy gnoiow nie wożą ná role bo ich nie potrzebá. *BielKron 292v*. *Cf* »dobrego rodzaju«.

Wyrażenia: »dobry rodzaj« [*w tym: dobrego (a. lepszego) rodzaju (2)*] (3):*BielKron 267*; Niech pomni rołzczká ná czyiem korzeniu ftoi/ á fklad iey wilgotność ná dobry rodzaj dochodzi. *SkarKaz 353b*; Widzieli iż dla lepszego rodzaiu iedny gálęźie vćinaią/ áby drugie lepiey rodziły. *SkarKazSej 669b*.

a. *Owoce, plon (6)* :

Wyrażenia: »rodzaj winnej macice, maciczny« = *genimen vitis Vulg* [*zawsze przekład tego samego tekstu: Vulg Matth 26/29, Mar 14/25 lub Luc 22/18*] (3:1):*OpecŻyw 90*; A powiadam wam/ że odtychmiáf niebęde pił z te⁸⁰ rodzaiu winney máćicie/ áż do onego dnia/ kiedj ie będą pił zwami nowe/ w kroleftwie oycá moiego. *Leop Matth 26/29, Mar 14/25*; *RejPosWiecz*³ 96.

»rodzaj ziemie« (1):Ná ten czás iufz/ fkoro fkuśił [*tj. skosztował*] lud Boży pożytkow y rodzaiow ziemie: mánná im oná vftála [*Vulg Ios 5/12*] *SkarŻyw 502*.

Szereg: »pożytki i rodzaje« (1): *SkarŻyw 502 cf* »rodzaj ziemie«.

Przen [czego] (1) :

Zwrot: »rodzaj wypuszczać« (1):á [*aby ludkowie twoi, Panie*] w poboźności rodzaj cnot świętych Chrzeńcijánfkich wypufzczáli [*tj. rodzili*] *SkarKazSej 696a*.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (3) :Generatio, Ród/ Rodzenie/ rodzaj. *Mącz 143c*; Stirps cum de arboribus dicitur, [...]. Rodzay/ korzeń/ pień fzczep drzewá którego. *Mącz 417a*; Germen, Dicitur quod ex arborum oculis nascitur: surculus [...] – Rodzay wipufzczanie. *Calep 452b*.

Synonimy: **1.** *narod, plemię; a.αα. płeć, pokolenie, przyrodzenie; 2. kształt, plemię; 3. płód, płodność; a. płodzenie, porodzenie, rodzenie; 4. dom, pokolenie, rodzina; a. krew, lud, narod, plemię; b. familija, korzeń, krew, linija, plemię; c. linija, korzeń, plemię; d. dziatki, dzieci, narod, plemię, potomkostwo, potomstwo; α. dziecię, korzeń, płód, potomek; e. przodek, rodzic; f. stan; 5. drzewo, jenealogija, linia, początek, pokolenie; 6. bliskość, krew, krewność, powinowactwo, przyjacielstwo; 7.a. bytność, istność, istota, natura, postać, przyrodzenie; 8. początek, wywód; a. pochop; 9. płodność; a. owoc, płód, pożytek.*

Cf **ROD**

MC